Praktisch Burgerlijk Procesrecht



Charlotte Phillips

8e editie

Noordhoff

Praktisch Burgerlijk Procesrecht

Charlotte Phillips

Achtste editie
Noordhoff

© Noordhoff Uitgevers bv

Ontwerp omslag: G2K Brand Design Agency (Groningen/Amsterdam)
Omslagillustratie: Getty Images/iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontlenen

Wij maken bij Noordhoff sinds 2009 bewust keuzes om onze impact op het klimaat te verkleinen. We volgen de klimaatdoelen van het Klimaatakkoord van Parijs. Scan de QR-code voor meer informatie over ons duurzaamheidsbeleid.

Zo is dit product gemaakt van FSC®-gecertificeerd papier en ander gecontroleerd materiaal. Wij gebruiken plantaardige inkt en onze lijmen zijn op waterbasis en afbreekbaar. Hierdoor is dit product goed te recyclen na gebruik.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C118189

0 / 27

© 2027 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

All rights reserved. Text and data mining not permitted.

ISBN(ebook) 978-90-01-08999-3
ISBN 978-90-01-08998-6
NUR 820

© Noordhoff Uitgevers bv

Woord vooraf

Praktisch Burgerlijk Procesrecht is geschreven voor studenten in het hoger juridisch onderwijs. Dit boek behandelt het burgerlijk procesrecht op toegankelijke wijze, met voorbeelden uit de praktijk die aansluiten bij de belevingswereld van de studenten van nu. Elk hoofdstuk eindigt met een samenvatting en een aantal studie-eindvragen. Dat zijn toepassingsvragen waarmee studenten kunnen vaststellen of ze de theorie in de praktijk kunnen brengen. Er staan voorbeeldantwoorden op de website bij het boek.

Met dit boek kunnen studenten in een relatief korte periode een goede basiskennis van het burgerlijk procesrecht opdoen.

Praktisch Burgerlijk Procesrecht behandelt de volgende onderwerpen:

- Basisbeginselen en deelnemers van het burgerlijk procesrecht
- Dagvaardingsprocedure in eerste aanleg
- Verzoekschriftprocedure in eerste aanleg
- Kortgedingprocedure
- Bewijs
- Vonnissen, beschikkingen en rechtsmiddelen
- Kosten juridische procedure en rechtsbijstand
- Executie en beslag
- Alternatieve geschillenbeslechting

Aanvullende informatie staat op www.studiemeister.noordhoff.nl.

Juni 2026

Charlotte Phillips

© Noordhoff Uitgevers bv

Serie Praktisch Recht

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bijzondere Overeenkomstenrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Consumentenrecht
Praktisch Europees recht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Internationaal recht
Praktisch Jeugdrecht
Praktisch Omgevingsrecht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Personen- en Familierecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

© Noordhoff Uitgevers bv

Inhoud

Inleiding *7*

1 Basisbeginselen en deelnemers burgerlijk procesrecht *11*
1.1 Functies burgerlijk procesrecht *13*
1.2 Bronnen en algemene uitgangspunten *18*
1.3 Procespartijen *28*
1.4 Rechtsbijstandverleners en gerechtsdeurwaarder *31*
1.5 Griffier, gerechtsjurist en rechter *38*
Samenvatting *49*
Studie-eindvragen *51*

2 Dagvaardingsprocedure in eerste aanleg *55*
2.1 Inleiding en bevoegdheid rechter *57*
2.2 Dagvaarding *67*
2.3 Verloop van de procedure *81*
2.4 Kantonzaken: enkele verschillen *88*
2.5 Afwijkingen van de reguliere procedure *89*
Samenvatting *99*
Studie-eindvragen *101*

3 Verzoekschriftprocedure in eerste aanleg *105*
3.1 Inleiding en bevoegdheid rechter *107*
3.2 Verzoekschrift *111*
3.3 Verloop van de procedure *114*
3.4 Afwijkingen van de reguliere procedure *119*
3.5 Bijzondere verzoekschriftprocedures *120*
Samenvatting *124*
Studie-eindvragen *125*

4 Kortgedingprocedure *127*
4.1 Inleidende opmerkingen *129*
4.2 Eisen die aan een kort geding worden gesteld *133*
4.3 Verloop van de procedure *136*
4.4 Bijzonderheden en rechtsmiddelen *139*
Samenvatting *142*
Studie-eindvragen *143*

© Noordhoff Uitgevers bv

5 Bewijs *145*
5.1 Uitgangspunten van het bewijsrecht *147*
5.2 Bewijsaanbod en bewijsopdracht *150*
5.3 Bewijs in verzoekschrift- en kortgedingprocedures *151*
5.4 Bewijslastverdeling *151*
5.5 Bewijsmiddelen *159*
Samenvatting *167*
Studie-eindvragen *168*

6 Vonnissen, beschikkingen en rechtsmiddelen *171*
6.1 Soorten vonnis *173*
6.2 Opbouw en functie vonnis *178*
6.3 Beschikking *181*
6.4 Soorten rechtsmiddelen *182*
6.5 Gewone rechtsmiddelen *185*
6.6 Buitengewone rechtsmiddelen *202*
Samenvatting *205*
Studie-eindvragen *206*

7 Kosten juridische procedure *211*
7.1 Kosten van een procedure *213*
7.2 Gesubsidieerde rechtsbijstand *222*
Samenvatting *230*
Studie-eindvragen *231*

8 Executie en beslag *233*
8.1 Algemene regels bij executie *235*
8.2 Executiemiddelen *240*
8.3 Gevolgen van het beslag *247*
8.4 Onderscheid in beslagsoorten *249*
8.5 Einde van het beslag *258*
Samenvatting *259*
Studie-eindvragen *261*

9 Alternatieve geschillenbeslechting *265*
9.1 Arbitrage *267*
9.2 Bindend advies *276*
9.3 Mediation *280*
Samenvatting *287*
Studie-eindvragen *288*

Bronnen *290*
Register *291*
Illustratieverantwoording *297*

© Noordhoff Uitgevers bv

Inleiding

Gelijk *hebben* is iets anders dan gelijk *krijgen*. Aan de rechtsstaat waarin we leven en de wetten die daarin gelden, kun je allerlei rechten ontlenen. Zo heb je in beginsel recht op schadevergoeding wanneer een ander jou schade toebrengt. Maar hoe kun je die schadevergoeding claimen? En je hebt in principe recht op nakoming van een overeenkomst door degene met wie je die overeenkomst hebt gesloten. Maar hoe zorg je ervoor dat die ander zijn verplichtingen daadwerkelijk nakomt als hij dat niet uit zichzelf doet?

Alleen de praktijkjurist met kennis van het burgerlijk procesrecht kan dit soort vragen beantwoorden. Kennis van dit rechtsgebied is dan ook onmisbaar. Zonder te weten hoe we onze rechten kunnen afdwingen, hebben we niets aan die rechten. Hoe start je een civiele procedure? Welke soorten procedures zijn er allemaal en welke procedure kan (of moet) in welke zaak worden gevoerd? Bij welke rechter moet je zijn? Welke processtukken zijn nodig en welke praktische stappen moet je doorlopen? En wat kost het voeren van een procedure eigenlijk?

Dit boek behandelt al deze vragen – en vele andere – en geeft een zo volledig mogelijk overzicht van het burgerlijk procesrecht van begin tot einde. Hierbij zijn de diverse onderwerpen afgestemd op de toekomstige beroepspraktijk van studenten in het hoger juridisch onderwijs. Dat maakt dat dit boek geen naslagwerk is, waarin alle ins en outs van het burgerlijk procesrecht tot in detail zijn uitgewerkt. In plaats daarvan is het een praktisch studieboek, waarmee de (toekomstige) praktijkjurist direct aan de slag kan. Sommige onderwerpen, zoals de procedure in eerste aanleg, worden uitvoerig behandeld omdat deze voor de beroepspraktijk zeer relevant zijn. Andere onderwerpen worden juist minder uitgebreid behandeld of zijn bewust achterwege gelaten.

Elk hoofdstuk begint met een openingscasus die als een rode draad door het hoofdstuk loopt. De theorie wordt uitgelegd aan de hand van praktijkvoorbeelden, nieuwsberichten, modelprocesstukken, schema's en figuren. Elk hoofdstuk eindigt met een samenvatting en een aantal studie-eindvragen. Dit zijn praktijkgerichte toepassingsvragen. Met deze opzet wordt de theorie tot leven gebracht en wordt de lezer stap voor stap meegenomen door de verschillende onderdelen van het burgerlijk procesrecht.

© Noordhoff Uitgevers bv

Praktisch Burgerlijk Procesrecht bestaat uit negen hoofdstukken. Hoofdstuk 1 behandelt een aantal basisbeginselen en de hoofdrolspelers in het burgerlijk procesrecht. In hoofdstuk 2 gaan we in op de dagvaardingsprocedure, gevolgd door de verzoekschriftprocedure in hoofdstuk 3. Dit zijn de belangrijkste procedures in het civiele recht. In hoofdstuk 4 komt het kort geding aan bod: een bijzondere procedure voor spoedeisende zaken. Daarna bespreken we in hoofdstuk 5 het bewijsrecht. In hoofdstuk 6 maken we kennis met de diverse uitspraken die een rechter kan doen en de verschillende rechtsmiddelen die hiertegen kunnen worden ingesteld. In hoofdstuk 7 zien we wat de kosten zijn die procedures met zich mee (kunnen) brengen. Hoofdstuk 8 staat in het teken van het executie- en beslagrecht. Ten slotte kijken we in hoofdstuk 9 naar alternatieve manieren om een geschil te beslechten.

© Noordhoff Uitgevers bv



© Noordhoff Uitgevers bv

Basisbeginselen en deelnemers burgerlijk procesrecht

Wat valt er onder het burgerlijk procesrecht? Welke bronnen en algemene uitgangspunten zijn van belang? En wie spelen er een rol in dit rechtsgebied? In dit hoofdstuk gaan we in op deze vragen. Daarbij komt ook de functie van de griffier, de gerechtsjurist en de rechter aan bod.

1

1.1 Functies burgerlijk procesrecht *13*
1.2 Bronnen en algemene uitgangspunten *18*
1.3 Procespartijen *28*
1.4 Rechtsbijstandverleners en gerechtsdeurwaarder *31*
1.5 Griffier, gerechtsjurist en rechter *38*
Samenvatting *49*
Studie-eindvragen *51*

© Noordhoff Uitgevers bv

OPENINGSCASUS

Hoe gaan we dit oplossen?

Lucas koopt een nieuwe telefoon bij Future Phones bv. Twee weken later doet de telefoon het echter niet meer. Lucas gaat onmiddellijk terug naar Future Phones. De batterij van de telefoon is vol, de telefoon is niet gevallen en er is ook niets anders vreemds mee gebeurd. De verkoopmedewerker bekijkt het toestel en zegt vrijwel meteen dat het defect toch echt Lucas zelf aan te rekenen is. Hij zal een nieuwe telefoon moeten kopen. Ook de bedrijfsleider, die er op aandringen van Lucas bij wordt gehaald, stelt dat het defect aan de telefoon aan Lucas zelf te wijten moet zijn. Van reparatie of vervanging wil hij niet weten. Boos verlaat Lucas de winkel. Dit kan toch niet zomaar? Hoe gaat hij dit nu oplossen?

Lucas zit met nog een probleem. Hij heeft de voogdij over Yara, zijn 16-jarige zusje. Hij geeft haar toestemming om voor de aanschaf van een scooter een persoonlijke lening af te sluiten bij Carcredit bv. Yara belooft Lucas dat zij de maandelijkse termijnbedragen zelf zal betalen met geld dat zij verdient met haar bijbaantje. Dat doet ze echter niet. Yara gaat veel liever kleding shoppen van haar geld. Wanneer Yara een aantal maanden haar termijnbedragen niet heeft betaald, ook niet na meerdere aanmaningen, geeft de heer Maatman, bestuurder van Carcredit, mr. Roberto (advocaat) opdracht om een gerechtelijke procedure te starten. Mr. Roberto schakelt een gerechtsdeurwaarder in. Die gaat naar de woning van Lucas en Yara en overhandigt Lucas een envelop met daarin een dagvaarding, die door mr. Roberto ook naar de rechtbank wordt gestuurd. Zij belt nog even naar de griffie van de rechtbank om te controleren of de dagvaarding in goede orde is ontvangen. De griffie blijkt de dagvaarding al te hebben bekeken om te bepalen door welke rechter de zaak behandeld zal worden. Lucas is intussen woest op zijn zusje. Hier zat hij niet op te wachten!

Wat kan Lucas doen als Future Phones herstel of vervanging van de telefoon weigert? Welke stappen moet hij zetten om Future Phones daartoe te dwingen? Kan Lucas zelf naar de rechter stappen of moet hij een advocaat inschakelen? Hoe verloopt een gerechtelijke procedure en welke regels gelden er? En met wie krijgt Lucas dan allemaal te maken? Het antwoord op deze vragen vinden we terug in het burgerlijk procesrecht. Dit is het rechtsgebied dat ziet op de manier waarop procedures in het privaatrecht (ook: burgerlijk recht) verlopen.

Publiekrecht

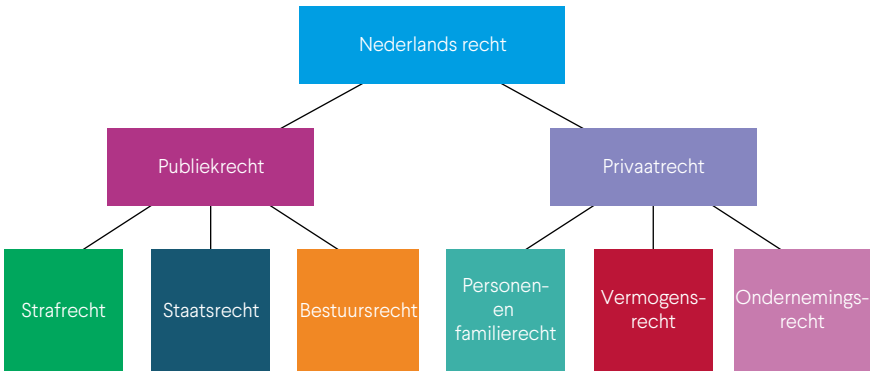
We kunnen het Nederlandse rechtssysteem indelen in het publiekrecht en het privaatrecht. In het publiekrecht heeft de overheid altijd een rol in haar relatie tot burgers of bedrijven. Deze rol kan worden uitgeoefend op nationaal niveau, bijvoorbeeld door de regering of het Openbaar Ministerie, of op lokaal niveau, bijvoorbeeld door een gemeente. Onder het publiekrecht vallen het strafrecht, staatsrecht en het bestuursrecht.

Privaatrecht

Het privaatrecht gaat over alle juridische verhoudingen tussen personen onderling, waarbij de overheid in beginsel geen rol speelt. Het privaatrecht wordt ook wel burgerlijk recht of civiel recht genoemd en kan op verschillende manieren worden ingedeeld. De keuze van indeling in dit boek betekent niet dat een andere indeling minder goed of verkeerd is. De drie hoofdonderdelen van het privaatrecht zijn het personen- en familierecht, het vermogensrecht en het ondernemingsrecht.

Schematisch ziet het eruit als in figuur 1.1.

Figuur 1.1
Nederlands rechtssysteem



1.1 Functies burgerlijk procesrecht

We zagen al dat het privaatrecht ziet op de rechtsverhouding tussen burgers of personen. Dat kunnen ook rechtspersonen zijn, zoals een bedrijf of een stichting. Bij het aangaan van de koopovereenkomst tussen Lucas en Future Phones zijn voor beide partijen over en weer rechten en plichten

© Noordhoff Uitgevers bv

ontstaan. Die rechten en plichten zijn het leveren en ontvangen van een deugdelijke telefoon en het betalen en ontvangen van de overeengekomen koopprijs. Het privaatrecht bevat grotendeels regelend recht. Dit betekent dat de rechter bij een geschil eerst kijkt naar de afspraken tussen partijen en pas daarna – wanneer partijen bepaalde aspecten niet of onvoldoende hebben geregeld – naar de aanvullende regels van het Burgerlijk Wetboek (BW). De rechten en plichten voor Lucas en Future Phones worden dus bepaald door de koopovereenkomst en de toepasselijke bepalingen in het BW.

Materieel burgerlijk recht

Het materiële burgerlijk recht omvat inhoudelijke rechten en plichten. Dit zijn rechtsregels om situaties, rechtsverhoudingen en handelingen juridisch te definiëren en te kwalificeren. Om erachter te komen welke rechten en plichten Lucas en Future Phones hebben, moeten we dus kijken naar het materiële privaatrecht. Daaruit blijkt dat Lucas mag verwachten dat zijn nieuwe telefoon langer dan twee weken meegaat (art. 7:18a lid 2 BW). Lucas heeft dan ook het recht om herstel of vervanging van de telefoon te vorderen (art. 7:21 lid 1 sub b en c BW).

Formeel burgerlijk recht

Waar het materiële burgerlijk recht bepaalt welke *rechten en plichten* Lucas heeft, geeft het formele burgerlijk recht antwoord op de vraag welke *procedureregels* van toepassing zijn. Met andere woorden: hoe kun je deze rechten en plichten afdwingen bij de rechter en aan welke regels moeten de betrokken partijen zich houden? Omdat het bij het formele burgerlijk recht gaat over de manier waarop een procedure moet worden gevoerd,

Burgerlijk procesrecht

wordt ook wel gesproken over *burgerlijk procesrecht*. Samenvattend: het burgerlijk procesrecht omvat voorschriften en procedureregels waarmee een persoon in een civiele procedure zijn materiële rechten en plichten kan realiseren, laten vaststellen, tot stand laten brengen, wijzigen of beëindigen.

Het burgerlijk procesrecht heeft dus allerlei functies. De belangrijkste daarvan zijn:

- het realiseren en beïnvloeden van materiële burgerlijke rechten en plichten
- het voorkomen van een gerechtelijke procedure
- het voorkomen van eigenrichting

We bespreken deze functies hierna.

Realiseren en beïnvloeden van materiële burgerlijke rechten en plichten

Het burgerlijk procesrecht geeft een persoon bepaalde middelen om zijn burgerlijke rechten en plichten te realiseren en te beïnvloeden. We kijken nu eerst naar enkele voorbeelden waarin de onderdelen van deze definitie terugkomen.

Voorbeeld 1.1 gaat over het *effectueren* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.1
Fouad heeft bij Doe Het Zelf bv zes deuren besteld, die hij direct bij aankoop heeft betaald. Doe Het Zelf heeft inmiddels drie deuren geleverd, maar weigert (om onbekende redenen) de resterende drie deuren te leveren. Op vordering van Fouad veroordeelt de rechter Doe Het Zelf tot levering van de overige drie deuren binnen een termijn van tien dagen na de betekening van het vonnis (art. 3:296 BW). Hiermee wordt Fouads recht op levering geëffectueerd.

Voorbeeld 1.2 gaat over het *vaststellen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.2
Saar is met Zoë een recht van vruchtgebruik overeengekomen op de woning van Saar aan de Grachtsingel te Delft. Op grond van dat recht mag Zoë de woning van Saar bewonen ('gebruiken'). Na het overlijden van Saar betwisten haar erfgenamen dat er een recht van vruchtgebruik is. Zoë stapt naar de rechter, die een rechterlijke verklaring afgeeft waarin staat welke rechten Zoë ten aanzien van de woning heeft (art. 3:27 lid 1 BW).

Voorbeeld 1.3 betreft het *tot stand brengen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.3
Jeremy is de verwekker van de 4-jarige Tess, maar hij weigert haar te erkennen. Op verzoek van Tess' moeder stelt de rechter het ouderschap van Jeremy vast (art. 1:207 lid 1 BW). Daarmee worden allerlei rechten en plichten tussen Jeremy en Tess in het leven geroepen.

Voorbeeld 1.4 gaat over het *wijzigen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.4
Bart heeft Esmée, terwijl zij zwaar depressief was, overgehaald om voor een veel te lage koopprijs haar auto aan hem te verkopen. Esmée vordert vernietiging van deze koopovereenkomst op grond van misbruik van omstandigheden (art. 3:44 BW). De rechter wijst de vordering af, maar wijzigt op verzoek van Bart de overeenkomst in die zin dat de koopprijs wordt verhoogd tot een redelijke marktprijs (art. 3:54 lid 2 BW). Het nadeel van Esmée, als gevolg van het misbruik van omstandigheden, wordt zo gecompenseerd.

Voorbeeld 1.5 ten slotte ziet op het *beëindigen* van rechten en plichten.

© Noordhoff Uitgevers bv

VOORBEELD 1.5

Eva en Milan zijn buren. Om bij zijn garage te komen, moet Milan een stuk over de oprit van Eva. Dit hebben ze vastgelegd in een erfdienstbaarheid, ook wel recht van overpad genoemd. Op zeker moment verkoopt Milan zijn auto en breekt hij zijn garage af. De grond van de garage trekt hij bij zijn tuin. Intussen heeft de gemeente een nieuw stuk openbare weg aangelegd, zodat Milan nu ook via de achterkant bij zijn tuin kan komen. Eva ziet dan ook geen nut meer in van de erfdienstbaarheid en wil deze opheffen. Maar Milan vindt het wel prima zo, want op deze manier hoeft hij geen eigen toegangspoort in zijn tuin aan te leggen. Eva verzoekt de rechter om de erfdienstbaarheid op te heffen. De rechter wijst de vordering van Eva toe en beëindigt de erfdienstbaarheid (art. 5:79 BW).

Voorkomen van een gerechtelijke procedure

Een tweede functie van burgerlijk procesrecht is de preventiefunctie. De mogelijkheden die het burgerlijk procesrecht biedt, zoals het starten van een gerechtelijke procedure, kunnen een preventieve werking hebben. Onder dreiging van een gerechtelijke procedure zijn mensen vaak bereid om (alsnog) vrijwillig hun verplichtingen na te komen. In de praktijk bestaat een deel van het werk van rechtsbijstandverleners uit onderhandelen over juridische geschillen. In die fase komen partijen nogal eens tot een oplossing buiten de rechter om. Veel partijen willen namelijk een kostbare en tijdrovende procedure, waarvan de uitkomst bovendien onzeker is, voorkomen. Zie voorbeeld 1.6.

VOORBEELD 1.6

Door de oorlog in Oekraïne gaat het slecht met computerbedrijf Apple Bird. Daardoor kan Apple Bird de facturen van haar hoofdleverancier PC4U niet op tijd betalen. PC4U berekent een rente van 12% over het uitstaande bedrag en geeft een incassobureau opdracht tot het innen van de vorderingen inclusief de rente. Apple Bird stelt zich op het standpunt dat een rente van 12% niet is overeengekomen en weigert de rentevorderingen te voldoen.

PC4U kan nu een gerechtelijke procedure starten waarbij Apple Bird veroordeeld kan worden tot betaling van het gehele bedrag ineens, te vermeerderen met de overeengekomen, of de wettelijke rente. Omdat een gerechtelijke procedure dreigt, biedt Apple Bird uiteindelijk aan om de hoofdvorderingen, vermeerderd met de wettelijke rente, aan PC4U te voldoen in tien maandelijkse termijnen. PC4U zit zelf ook niet te wachten op een dure, langlopende procedure met een niet geheel zekere uitkomst, en is bereid het schikkingsaanbod van Apple Bird te accepteren. Partijen leggen hun afspraken schriftelijk vast en een gerechtelijke procedure is voorkomen.

Voorkomen van eigenrichting

Het voorkomen van eigenrichting is een derde belangrijke functie van het burgerlijk procesrecht. Eigenrichting staat ook wel bekend als: oog om oog, tand om tand. Het houdt in dat een persoon zelf zijn recht gaat halen zonder hulp van de overheid en zonder dat hij daartoe wettelijk bevoegd is. Doordat het burgerlijk procesrecht mogelijkheden tot handhaving van de civiele rechtsorde biedt, wordt eigenrichting zo veel mogelijk voorkomen. Zie voorbeeld 1.7.

VOORBEELD 1.7

De rechter heeft een omgangsregeling vastgesteld tussen Peter en zijn zoon Jayden. Wanneer moeder Sophie weigert om Jayden aan Peter mee te geven, kan Peter twee dingen doen om de omgangsregeling alsnog nageleefd te zien. Hij kan onrechtmatig het huis van Sophie binnendringen om Jayden onder zijn arm mee te nemen. Of hij kan in een gerechtelijke procedure vorderen dat Sophie verplicht wordt de omgangsregeling na te komen onder toepassing van het in art. 812 Rv vastgelegde machtsmiddel om de politie in te schakelen. Doordat het burgerlijk procesrecht deze mogelijkheid biedt, wordt zo veel mogelijk voorkomen dat mensen voor de eerste optie kiezen. De eerste optie is een voorbeeld van eigenrichting: Peter neemt hier zelf het recht in handen zonder dat hij de bevoegdheid heeft om op deze manier te handelen.

Dat deze functie van het burgerlijk procesrecht iedere vorm van eigenrichting zou kunnen voorkomen, is in de praktijk helaas niet het geval. Dat blijkt wel uit het volgende artikel.

rtvutrecht.nl	19 december 2025, geraadpleegd op 29 december 2025

Fred (80) sloopt hek dat plots voor bungalow staat, nu staat hij voor de rechter

Opeens stond er voor de uitgang van zijn tuin op bungalowpark De Egelshoek een hek. Fred Janssen kon het niet verkroppen dat twee van de drie uitgangen nu gesloten zijn en sloopte eigenhandig het hek. Vandaag stond hij voor de politierechter.

De rechter probeert erachter te komen op wiens terrein het hek en de naastgelegen heg nou precies staan. Volgens Janssen is de heg tussen zijn perceel en het stuk grond van Egelshoek Park BV van hen beiden. Hij vindt niet dat het hek geplaatst had moeten worden, omdat hij recht van overpad heeft.

De BV denkt daar anders over. De parkmanager vertelt dat het hek is geplaatst op het terrein van de BV. 'Hij wil hier een uitgang, maar daar is hij niet toe gerechtigd. Hier heeft hij geen recht van overpad.'

© Noordhoff Uitgevers bv

De rechter vindt het bewezen dat Janssen het hek kapot heeft gemaakt. 'U mag geen eigen rechter spelen en zomaar hekjes wegknippen.' Als er redenen zijn waarom het hek wel of niet geplaatst mocht worden, moet Janssen dat uitvechten bij de civiele rechter.

1.2 Bronnen en algemene uitgangspunten

In deze paragraaf maken we kennis met de bronnen en uitgangspunten van het burgerlijk procesrecht.

1.2.1 Bronnen

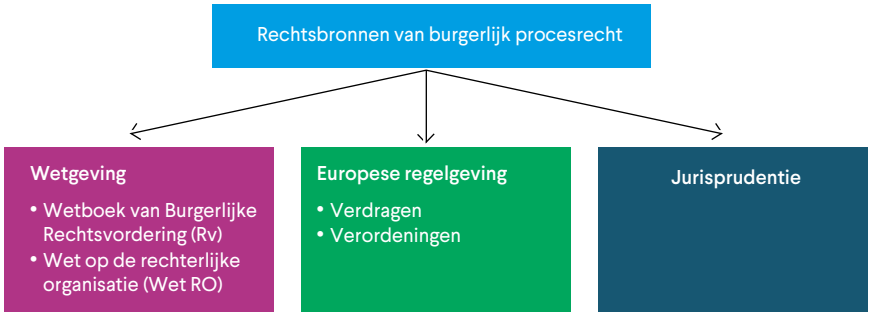
Rechtsregels zijn te vinden in wetten, Europese verdragen en verordeningen, maar vloeien ook voort uit jurisprudentie, gewoonte en algemene rechtsbeginselen. Bijvoorbeeld het beginsel van contractsvrijheid: mensen mogen in principe met elkaar afspreken wat ze willen.

Rechtsbron

De vindplaats van een bepaalde rechtsregel wordt de rechtsbron genoemd. De voornaamste rechtsbronnen van het burgerlijk procesrecht zijn de wet, verdragen en jurisprudentie. De belangrijkste wetten voor het burgerlijk procesrecht zijn het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Europese verordeningen en verdragen spelen een belangrijke rol bij de tenuitvoerlegging van rechterlijke uitspraken in het buitenland en het betekenen van processtukken aan een partij die in het buitenland woont. Verder is van belang art. 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Dat artikel gaat over het recht op een eerlijk proces (*fair trial*).

In figuur 1.2 zijn de rechtsbronnen van het burgerlijk procesrecht schematisch weergegeven. Hierna worden deze bronnen achtereenvolgens kort toegelicht.

Figuur 1.2
Rechtsbronnen van burgerlijk procesrecht



Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) bevat regels voor het voeren van een procedure bij de burgerlijke rechter. In dit wetboek kun je terugvinden hoe een procespartij een zaak voor de rechter kan brengen en aan welke regels de deelnemers van een procedure zich moeten houden. Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geeft het wettelijk kader voor het procederen bij de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad. Ook bevat het bepalingen voor de tenuitvoerlegging van gerechtelijke uitspraken.

Landelijke procesreglementen

Daarnaast zijn van belang de Landelijke procesreglementen, die betrekking hebben op civiele dagvaardings-, verzoekschrift- en kortgedingprocedures. In deze reglementen, opgesteld door de Landelijke overleggen van de rechtbanken en de gerechtshoven, staan belangrijke nadere invullingen en praktische toepassingen van bepaalde regels uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Bijvoorbeeld regels over het indienen van processtukken en de termijnen die de rechter verleent bij uitstel. Waar het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kaders schept en ruimte laat, vult het Landelijk procesreglement deze concreet in. De meest recente versies van de procesreglementen staan op www.rechtspraak.nl.

Wet op de rechterlijke organisatie

In de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) is opgenomen hoe de rechterlijke macht in Nederland is georganiseerd. In de Wet RO zijn onder meer de organisatie, de taken en de bevoegdheden van de rechtbanken, de gerechtshoven en de Hoge Raad vastgelegd.

Europese regelgeving

In het burgerlijk procesrecht is de invloed van het Europese recht niet meer weg te denken. Staten en overheden werken op steeds meer terreinen met elkaar samen en (juridische) grenzen vervagen. Rechtbanken en advocaten komen regelmatig met buitenlandse partners in aanraking omdat geschillen vaker grensoverschrijdend zijn. Stel dat Lucas uit de openingscasus,

© Noordhoff Uitgevers bv

Nederlands staatsburger, zijn telefoon koopt bij een vestiging van Future Phones in Antwerpen. Moet Lucas dan naar de Belgische of naar de Nederlandse rechter? En stel dat de rechter een voor Lucas positief vonnis wijst, kan Lucas de uitvoering van dit vonnis vervolgens in een ander land afdwingen?

Verdrag

Verordening

De Europese regelgeving die relevant is voor het Nederlandse burgerlijk procesrecht is terug te vinden in verdragen en verordeningen. Een verdrag is een bindende overeenkomst tussen twee of meer landen. Het bekendste verdrag dat een rol speelt in het burgerlijk procesrecht is het EVRM, meer specifiek art. 6 EVRM (recht op een eerlijk proces), dat hiervoor al werd genoemd. Een verordening is een bindende rechtshandeling die in elke lidstaat geldt. Voor het Nederlandse burgerlijk procesrecht zijn verschillende Europese verordeningen van belang. Bijvoorbeeld de verordening die bepaalt op welke manier uitspraken van buitenlandse rechters in andere lidstaten erkend en uitgevoerd moeten worden. Omdat de Europese regelgeving en de toepassing ervan behoorlijk complex is, zal deze verder niet worden behandeld in dit boek.

Jurisprudentie

Jurisprudentie

Behalve nationale en Europese wet- en regelgeving is jurisprudentie een belangrijke bron van burgerlijk procesrecht. Veel wettelijke bepalingen vragen om een verdere invulling of aanvulling. De rechter vult deze wettelijke bepalingen in of aan in gerechtelijke uitspraken. Zo kan de rechter ook bepaalde rechtsregels interpreteren op een manier die past bij maatschappelijke ontwikkelingen en rechtsontwikkelingen die hebben plaatsgevonden. In de volgende zaak geeft de Hoge Raad antwoord op de vraag of de bezorgers van Deliveroo werkzaam waren op basis van een arbeidsovereenkomst.

nos.nl | 12 mei 2025, geraadpleegd op 29 december 2025

Schijnzelfstandigen krijgen na rechtszaken tienduizenden euro's

Werkgevers krijgen vaker te maken met rechtszaken waarbij een zzp'er claimt toch werknemer te zijn. In 24 van de 47 zaken besloot een rechter dat de zzp'er inderdaad een werknemer is. Die heeft dan met terugwerkende kracht recht op vakantiedagen, cao-loon, reiskostenvergoeding, ontslagvergoeding, pensioenpremie of ziektedagen.

De bedragen kunnen oplopen tot tienduizenden euro's per schijnzelfstandige. Handbalclub Limburg Lions moest oud-speler João Ramos € 50.000 betalen omdat hij bij nader inzien toch werknemer was. Voordat de speler deze geldsom kreeg, ging de viervoudig Nederlands handbalkampioen onder meer hierdoor failliet. Ramos benadrukt dat hij nooit geld van Lions heeft ontvangen na de rechtszaak en vindt het

onterecht dat hij in verband wordt gebracht met het faillissement, dat volgens hem het gevolg was van slecht bestuur. Hij benadrukt dat hij enkel opkwam voor zijn contractuele rechten.

Het aantal rechtszaken van schijnzelfstandigen neemt toe sinds 2023. In dat jaar bepaalde de Hoge Raad dat de bezorgers van Deliveroo schijnzelfstandige zijn. Met terugwerkende kracht hebben zij recht op alles waar werknemers onder dezelfde cao ook recht op hebben. Dankzij deze uitspraak is er volgens deskundigen duidelijke jurisprudentie wanneer er wel of geen sprake is van schijnzelfstandigheid.

1.2.2 Algemene uitgangspunten

Algemene rechtsbeginselen

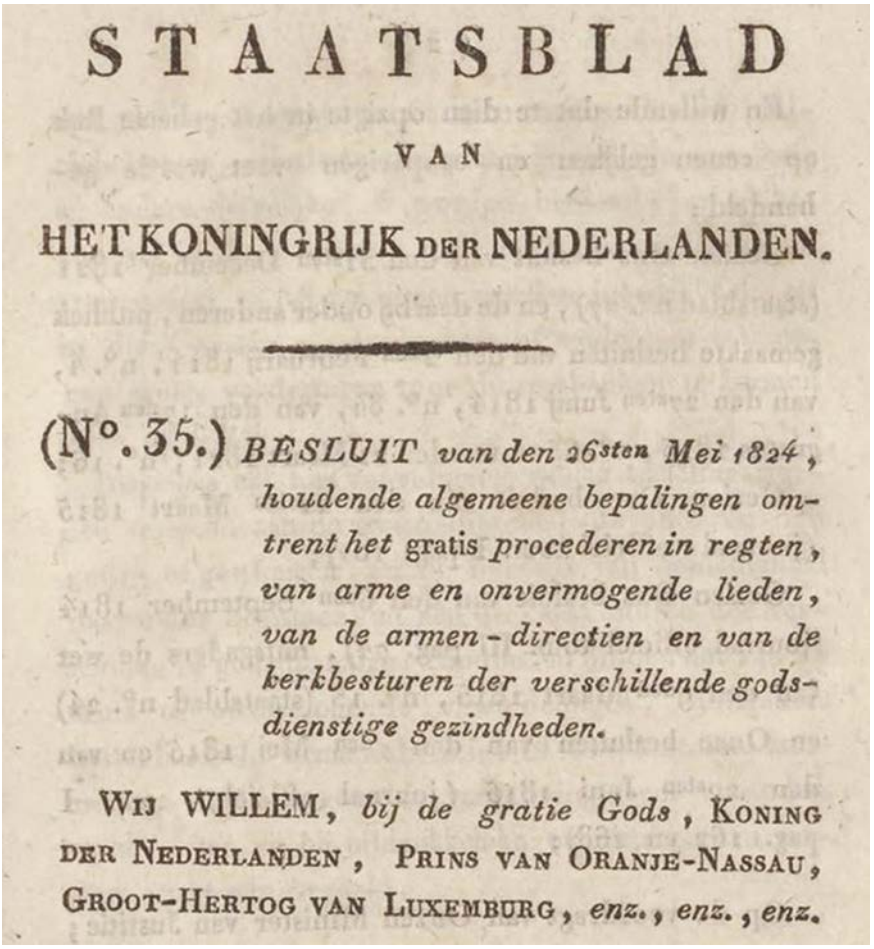
In het burgerlijk procesrecht zijn verschillende algemene uitgangspunten van toepassing. Deze uitgangspunten worden gevormd door algemene rechtsbeginselen en voorschriften voor procedures. De rechter gebruikt de uitgangspunten als leidraad en daarmee vormen ze voor procespartijen een waarborg voor een eerlijk proces. De uitgangspunten zijn terug te vinden in art. 19 t/m 35 Rv (algemene voorschriften voor procedures), art. 6 EVRM (recht op een eerlijk proces) en in de Grondwet (Gw). We bespreken nu de belangrijkste algemene uitgangspunten.

Recht op rechtspraak en rechtsbijstand

Toegangs-principe

Het recht op rechtspraak en rechtsbijstand houdt in dat iedereen een rechterlijke procedure moet kunnen beginnen en dat iedereen recht heeft op juridische bijstand (art. 17, 18 en 112 Gw). Een belangrijk gevolg van deze beginselen is het toegangsprincipe: iedereen moet toegang hebben tot de rechter en een rechtsbijstandverlener, zoals een advocaat. Als gevolg hiervan hebben mensen met een lager inkomen in beginsel recht op gesubsidieerde rechtsbijstand. Ze kunnen aanspraak maken op bijstand door een advocaat op basis van een toevoeging. Dit betekent dat iemand alleen een eigen bijdrage hoeft te betalen aan zijn advocaat en dat de Staat de overige advocaatkosten betaalt. Het recht op rechtsbijstand is al sinds 1824 in de wet opgenomen. Door de forse bezuinigingen van de afgelopen jaren zijn de vergoedingen die advocaten van de Staat ontvangen steeds minder kostendekkend geworden. Daardoor zijn er steeds minder advocaten die op toevoegingsbasis werken.

© Noordhoff Uitgevers bv



STAATSBLAD

VAN

HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN.

(N°. 35.) BESLUIT van den 26sten Mei 1824, houdende algemeene bepalingen omtrent het gratis procederen in regten, van arme en onvermogende lieden, van de armen-directien en van de kerkbesturen der verschillende godsdienstige gezindheden.

WIJ WILLEM, bij de gratie Gods, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Gratis procederen in regten

Bron: Staatsblad/overheid.nl

Onafhankelijke en onpartijdige rechter

Onafhankelijkheid

Onpartijdigheid

Uitgangspunt in het Nederlandse recht is dat er recht wordt gesproken door een onafhankelijke en onpartijdige gerechtelijke instantie, bij de wet ingesteld. Onafhankelijkheid betekent dat de rechter geen verantwoording verschuldigd is aan de overheid, aan collega-rechters of aan het gerechtsbestuur. Onpartijdigheid houdt in dat de rechter oordeelt zonder zich te laten leiden door de personen van de procespartijen. De rechter moet objectief en onbevooroordeeld oordelen. Zij moet als het ware 'blind' te werk gaan. Symbolisch wordt onpartijdigheid weergegeven door de blinddoek van Vrouwe Justitia.



Wraking

Wanneer een partij twijfelt aan de onpartijdigheid van de rechter, dan kan die partij de rechter wraken (art. 36 Rv). Er moeten wel feiten of omstandigheden zijn waardoor bij een partij het beeld ontstaat dat de rechter partijdig is. Als een rechter bijvoorbeeld een procesbeslissing neemt waar een partij het niet mee eens is, dan is dat niet automatisch een reden om de rechter te wraken. De grondslag van een wrakingsverzoek in het burgerlijk recht is dezelfde als die in het strafrecht en het bestuursrecht. In de volgende zaak wordt het gerechtshof gewraakt.

nos.nl | 24 januari 2025, geraadpleegd op 29 december 2025

Wrakingsverzoek Taghi afgewezen, inhoudelijke behandeling eind van het jaar

Het wrakingsverzoek van de advocaten van Ridouan Taghi is afgewezen. Er komen dus geen nieuwe rechters in het hoger beroep tegen de Marengo-hoofdverdachte. Volgens de wrakingskamer hadden de advocaten geen grond voor de wraking.

© Noordhoff Uitgevers bv

Vito Shukrula en Carlo Crince le Roy, de nieuwe advocaten van Taghi, wraakten het Amsterdamse gerechtshof omdat zij meenden dat de rechters de schijn van vooringenomenheid hadden gewekt. Ze vroegen zestien maanden voorbereidingstijd om het 83.316 pagina's tellende dossier te bestuderen, maar krijgen die tijd niet. De inhoudelijke behandeling staat gepland voor het einde van dit jaar.

De advocaten lieten tijdens het wrakingsverzoek weten dat ze de verdediging zouden neerleggen wanneer ze minder tijd zouden krijgen. Of ze dat nu ook zullen doen, is nog niet duidelijk. Ze gaan met Taghi in gesprek over of en hoe ze verder kunnen, zeiden ze na afloop van de afgewezen wraking.

Verschoning

Is een rechter zelf van mening dat zij in een bepaalde zaak niet onpartijdig kan zijn, dan kan zij verzoeken zich te laten vervangen door een andere rechter. Dit wordt verschoning genoemd (art. 40 Rv). De rechter kan bijvoorbeeld een verschoningsverzoek doen als zij ontdekt dat zij een van de procespartijen persoonlijk kent. De rechterlijke onpartijdigheid zou daardoor in gevaar kunnen komen. Ook voor verschoning geldt dat de grondslag ervan dezelfde is in alle rechtsgebieden. In de volgende zaak is volgens rechtbank Rotterdam sprake van 'een betreurenswaardige vergissing'.

mr-online.nl | 11 maart 2022, geraadpleegd op 29 december 2025

Rotterdamse rechtbank door het stof na publicatie verkeerd vonnis
Door een vergissing heeft de rechtbank Rotterdam een verkeerd vonnis gepubliceerd in de zaak over de verboden vereniging Martijn. De behandelende rechters vinden hun positie niet langer houdbaar en hebben een verschoningsverzoek ingediend.
Het euvel deed zich voor in de zaak-Sherwood. Er werd deze week tegen twee verdachten uitspraak gedaan, maar plots stond nog een derde vonnis online. Dit derde vonnis was nog helemaal niet uitgesproken en ook niet ondertekend. De verdachte in kwestie moest op het moment van openbaarmaking nog gehoord worden.
De zaak-Sherwood draait om drie verdachten. Twee van hen zijn op 8 maart veroordeeld voor het voortzetten van de verboden vereniging Martijn. Deze vereniging is een aantal jaar geleden verboden wegens het verheerlijken van seksueel contact met jonge kinderen.
In eerste instantie zou ook over M., de derde verdachte, op 8 maart een vonnis worden uitgesproken. De situatie veranderde echter toen de raadsman van M. begin februari verzocht om aanhouding van de zaak van zijn cliënt. De rechtbank heeft dit verzoek geaccepteerd.

De publicatie van het vonnis heeft geen gevolgen voor de rechtsgeldigheid van het vonnis, omdat het vonnis niet is ondertekend en niet is uitgesproken.

Hoor en wederhoor

Gelijkheids-beginsel

Het beginsel van hoor en wederhoor (ook wel aangeduid als het gelijkheidsbeginsel) betekent dat partijen in de gelegenheid gesteld moeten worden om hun standpunten in een zaak naar voren te brengen (art. 19 Rv). Beide partijen moeten evenveel gelegenheid krijgen om hun vorderingen en verweren kenbaar te maken en over en weer op elkaar te reageren. Bovendien mag de rechter een oordeel dat in het nadeel is van een van de partijen, niet baseren op stukken of andere informatie waarover een partij zich niet voldoende heeft kunnen uitlaten. Schending van het beginsel van hoor en wederhoor levert een essentieel vormverzuim op. Het beginsel van hoor en wederhoor houdt ook in dat partijen in de gelegenheid moeten worden gesteld om een reactie te geven op alle informatie die de rechter gebruikt om tot een oordeel te kunnen komen. In de volgende zaak is dit aan de orde.

vbsadvocaten.nl | 29 mei 2020, geraadpleegd op 29 december 2025

De googelende rechter

Rechters buigen zich regelmatig over de vraag hoe schade begroot moet worden waarvan een partij vergoeding vordert. In een zaak uit 2019 (over schade aan een betonpad) zocht de rechter via Google naar de herstelkosten van beschadigd beton. Hij baseerde vervolgens het schadebedrag op wat hij gegoogeld had. Mag de googelende rechter eigenlijk wel voor de bepaling van de hoogte van de schade informatie gebruiken van internet?

De eigenaar van het betonpad laat het er niet bij zitten en gaat in cassatie. De Hoge Raad oordeelt als volgt over de 'googelende' rechter (ECLI:NL:HR:2019:96):

Het hof heeft zijn begroting van de te vergoeden schade doen steunen op feitelijke gegevens die het niet aan het procesdossier heeft ontleend, maar uit eigen beweging op internet heeft gevonden. Door die gegevens aan zijn beslissing ten grondslag te leggen zonder partijen de gelegenheid te geven van die gegevens kennis te nemen en daarop desgewenst te reageren, heeft het hof gehandeld in strijd met het beginsel van hoor en wederhoor.

Uit het oordeel van de Hoge Raad volgt dat de rechter mag googelen. Echter, als hij zijn oordeel op gegevens wil baseren die hij op internet vindt, dan dient hij partijen de gelegenheid te geven zich daarover uit te laten. Zodoende wordt het beginsel van hoor en wederhoor niet geschonden.

© Noordhoff Uitgevers bv

Behandeling en beslissing binnen redelijke termijn

Art. 20 Rv bepaalt dat de behandeling van en beslissing over een zaak binnen een redelijke termijn moeten plaatsvinden. De rechter en partijen moeten een onredelijke vertraging van de procedure voorkomen. Zowel in Rv zelf als in het Landelijke procesreglement wordt concrete invulling gegeven aan dit artikel. Zo gelden er bijvoorbeeld duidelijke termijnen voor het indienen van processtukken.

Openbaarheid van zitting en uitspraak

Openbaarheids-beginsel

Het openbaarheidsbeginsel heeft betrekking op de openbaarheid van de zitting en de openbaarheid van de uitspraak. Zittingen moeten in beginsel in het openbaar plaatsvinden (art. 27 lid 1 Rv). Een uitzondering hierop kan echter worden gemaakt wanneer de openbare orde, de goede zeden, de nationale veiligheid, de belangen van minderjarigen, de bescherming van het privéleven van procespartijen of het belang van een goede rechtspleging besloten behandeling noodzakelijk maken.
Volgens art. 29 lid 1 Rv moet de uitspraak ook in het openbaar plaatsvinden. Op deze regel kan geen uitzondering worden gemaakt. Overigens moet de term uitspraak hier niet letterlijk worden genomen. Het doen van een uitspraak betekent in civiele zaken meestal dat de rechter haar schriftelijke beslissing geeft en dat deze voor partijen (digitaal) beschikbaar, en daarmee openbaar, is.
Is in de volgende zaak sprake van strijd met het openbaarheidsbeginsel?

parool.nl | 26 januari 2024, geraadpleegd op 30 december 2025

AD mag niet meer publiceren over opnames Peter R. de Vries
Royce de Vries en de Orde van Advocaten hadden naar aanleiding van een publicatie een kort geding aangespannen. De rechtbank oordeelde vrijdag dat 'in dit geval de door eiser en de Orde aangevoerde belangen zwaarder wegen dan het belang van de persvrijheid'.
Eerder besloot de rechter dat de zitting van vorige week achter gesloten deuren zou plaatsvinden. Omdat er ook een zogeheten 'mededelingsverbod' gold kon de rechter geen uitleg geven waarom de zitting niet in de openbaarheid mocht plaatsvinden. Ook na afloop van de zitting moesten partijen zwijgen.

De rechtbank zag zich vrijdag toch genoodzaakt het vonnis deels openbaar te maken in de vorm van een uittreksel. In de uitspraak staat dat de rechter, De Vries en de Orde 'vertrouwelijk kennis hebben genomen van de voorgenomen perspublicatie'.
Thomas Bruning, secretaris van de Nederlandse Vereniging van Journalisten, noemt het verbod van de rechter een ingrijpende maatregel. 'Ik kan niet uitsluiten dat er goede redenen zijn om zo'n vergaande

maatregel te nemen, maar op basis van het uittreksel van het vonnis kan ik het niet beredeneren. Daarmee valt de rechtspraak niet te controleren. Het is niet passend in een rechtsstaat.'

Motiveringsbeginsel

Behalve dat de uitspraak openbaar moet zijn, moet de rechter haar uitspraak motiveren (art. 30 Rv). Dit wordt ook wel 'met redenen omkleed' genoemd. De uitspraak moet de gronden bevatten voor de beslissing en de argumenten waarop de rechter haar beslissing heeft gebaseerd.
Als we kijken naar het voorbeeld hiervoor, wordt dan voldaan aan het motiveringsbeginsel?

Geen rechtsweigering en volledige beslissing

De rechter moet in alle gevallen een beslissing geven over het geschil dat aan haar is voorgelegd: zij mag niet weigeren om een uitspraak te doen (art. 26 Rv). Bovendien moet de eindbeslissing van de rechter volledig zijn en moet deze alle geschilpunten betreffen (art. 23 Rv). Deze uitgangspunten houden verband met het recht op rechtspraak: elke procespartij heeft het recht om zijn zaak volledig aan een overheidsrechter voor te leggen en een uitspraak te verkrijgen.

Recht op rechtspraak

Beginsel van partijautonomie

Het beginsel van partijautonomie (art. 24 lid 1 Rv) wil zeggen dat de grondslag voor de beslissing van de rechter wordt gevormd door de stellingen die procespartijen aan haar voorleggen. De burgerlijke rechter is lijdelijk en partijen bepalen zelf de omvang van de gerechtelijke procedure. De rechter oordeelt dus alleen over vorderingen, verzoeken, verweren, stellingen en argumenten die partijen naar voren brengen. De rechter kan om die reden niet méér, of iets anders, toewijzen dan wat wordt gevorderd of verzocht. Omdat het beginsel van partijautonomie verband houdt met de lijdelijkheid van de rechter, wordt het ook wel het lijdelijkheidsbeginsel genoemd.

Lijdelijkheids-beginsel

VOORBEELD 1.8

Lucas uit de openingscasus vordert bij de rechter een veroordeling van Future Phones tot het herstellen van zijn telefoon. De rechter mag en zal zich in de procedure alleen richten op deze vordering. Zou de rechter tot het oordeel komen dat herstel van de telefoon onmogelijk is, dan moet zij de vordering van Lucas afwijzen. De rechter mag niet op eigen initiatief ('ambtshalve') de vordering van Lucas wijzigen, door bijvoorbeeld ontbinding van de koopovereenkomst uit te spreken. Lucas heeft dit niet gevorderd en dan mag de rechter dit niet toewijzen.

© Noordhoff Uitgevers bv

Ambtshalve aanvulling van rechtsgronden
Naast het lijdelijkheidsbeginsel bestaat de verplichting van de rechter om de rechtsgronden ambtshalve aan te vullen als dat nodig is (art. 25 Rv). Stel dat een procespartij zijn vordering of verweer baseert op een onjuiste rechtsgrond (wetsartikel), dan moet de rechter die procespartij 'helpen' door de juiste rechtsgrond aan te vullen. Voorwaarde is wel dat de procespartij voldoende feiten en omstandigheden aanvoert om de juiste rechtsgrond te kunnen onderbouwen. De rechter mag immers geen feiten aanvullen (art. 24 Rv).

1.3 Procespartijen

Een civiele procedure vloeit meestal voort uit een conflict tussen twee of meer partijen. Het zijn de betrokkenen zelf die bepalen of er uiteindelijk wordt geprocedeerd. Een van hen zal daartoe het initiatief moeten nemen. In de openingscasus zagen we dat Carcredit besluit om een gerechtelijke procedure te starten. De andere partij kan dit voorkomen door bijvoorbeeld alsnog de vordering te betalen of betalingsafspraken te maken. In deze paragraaf bespreken we de partijen die betrokken kunnen zijn bij een procedure.

1.3.1 Natuurlijke personen en rechtspersonen

Aan een civiele procedure kunnen natuurlijke personen en rechtspersonen deelnemen.

Natuurlijk persoon

Een natuurlijk persoon is een mens van vlees en bloed. Lucas en Yara uit de openingscasus zijn voorbeelden van natuurlijke personen.

Rechtspersoon

Rechtspersonen zijn organisaties of bedrijven die juridisch (voor het recht) als personen worden gezien en bepaalde rechten en plichten hebben. Future Phones en Carcredit uit de openingscasus zijn rechtspersonen. Andere voorbeelden zijn: gemeenten, provincies (publiekrechtelijke rechtspersonen), bedrijven, stichtingen en verenigingen (privaatrechtelijke rechtspersonen).

1.3.2 Vertegenwoordiging van een natuurlijk persoon

Handelings-bekwaamheid

Volgens art. 3:32 lid 1 BW is iedere natuurlijk persoon handelingsbekwaam en mag hij zelfstandig rechtshandelingen verrichten, tenzij de wet anders bepaalt. Wanneer een natuurlijk persoon handelingsonbekwaam is, moet hij worden vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger.
In voorbeeld 1.9 en 1.10 zien we twee situaties van vertegenwoordiging.

VOORBEELD 1.9

Yara uit de openingscasus is minderjarig en daardoor onbekwaam om zelfstandig te procederen. Zij laat zich in de procedure vertegenwoordigen door haar broer Lucas. Hij is Yara's voogd en wettelijke vertegenwoordiger.

VOORBEELD 1.10

Stel dat Yara 20 jaar is en wegens een psychische stoornis onder curatele is gesteld. In de procedure moet zij zich in dat geval laten vertegenwoordigen door degene die als curator is benoemd. De curator is de wettelijke vertegenwoordiger van de onder curatele gestelde.

Formele procespartij

Materiële procespartij

In geval van vertegenwoordiging van een handelingsonbekwame procespartij, noemen we de vertegenwoordiger de formele procespartij en de vertegenwoordigde de materiële procespartij. De formele procespartij is de persoon die de beslissingen in de procedure neemt en op wiens naam de procedure wordt gevoerd. De materiële procespartij is degene wiens inhoudelijke belang in de zaak aan de orde is. Het is de materiële procespartij die uiteindelijk jegens de wederpartij gebonden en/of gerechtigd wordt door de uitspraak van de rechter.
In de openingscasus wordt de procedure op naam van Lucas gevoerd omdat hij de wettelijke vertegenwoordiger van Yara is. Inhoudelijk gaat het over de geldleningsovereenkomst tussen Yara en Carcredit. Lucas is dus de formele procespartij en Yara de materiële procespartij.

1.3.3 Vertegenwoordiging van een rechtspersoon

Rechtspersonen kunnen niet 'zelf' procederen. Een rechtspersoon kan zelf immers geen feitelijke handeling verrichten, zoals verschijnen bij de rechtbank. Daarom moet een rechtspersoon zich laten vertegenwoordigen door een natuurlijk persoon. In voorbeelden 1.11 en 1.12 zien we twee situaties waarbij sprake is van deze vorm van vertegenwoordiging.

VOORBEELD 1.11

Carcredit uit de openingscasus is een privaatrechtelijke rechtspersoon die zich laat vertegenwoordigen door de heer Maatman, bestuurder van Carcredit.

VOORBEELD 1.12

De gemeente Arnhem, een publiekrechtelijke rechtspersoon, kan zich laten vertegenwoordigen door burgemeester Ahmed Marcouch, orgaan van de gemeente.

© Noordhoff Uitgevers bv

De vertegenwoordiger van een rechtspersoon wordt door het verrichten van de feitelijke proceshandelingen geen formele procespartij. Ondanks de vertegenwoordiging wordt de procedure op naam van de rechtspersoon zelf gevoerd. De rechtspersoon is zowel formele als materiële procespartij. Dit is alleen anders wanneer de rechtspersoon handelingsonbekwaam is, bijvoorbeeld als gevolg van een faillissement. In dat geval wordt er een curator aangesteld die de failliete boedel gaat beheren en vereffenen en in rechte kan optreden voor de rechtspersoon (art. 68 Faillissementswet). De curator is dan wel de formele procespartij, terwijl de rechtspersoon de materiële procespartij is. Dat de curator optreedt in zijn hoedanigheid (zijn 'kwaliteit') als curator en niet als privépersoon, wordt in procedures wel aangeduid met de aanwijzing 'q.q.'. Dit is de afkorting voor qualitate qua (een Latijnse term die betekent: in de hoedanigheid van).

Curator

Qualitate qua

1.3.4 Procederen uit groepsbelang of algemeen belang

Een vertegenwoordiger behartigt de belangen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die hij vertegenwoordigt. Het is echter ook mogelijk dat een partij een procedure start vanwege een groepsbelang of een algemeen belang. De eiser treedt in dat geval in de procedure op als belangenbehartiger voor dit collectieve belang. De algemene regels voor zo'n collectiviteitsactie zijn vastgelegd in art. 3:305a tot en met 3:305e BW. Op grond van deze artikelen kan een vereniging of stichting een rechtsvordering instellen met als doel het beschermen van belangen van andere personen. Daarmee is het mogelijk om samen met anderen die in dezelfde situatie zitten een collectieve actie te starten.

Collectiviteits-actie

rijksoverheid.nl | geraadpleegd op 30 december 2025

Collectieve schadevergoeding
U kunt samen met anderen schadevergoeding eisen. Bijvoorbeeld als u het slachtoffer bent van woekerpolissen. Of wanneer u medicijnen heeft gekregen die achteraf onveilig blijken. Het zijn voorbeelden van massaschade: situaties die voor een grote groep burgers of bedrijven veel ellende en financiële schade veroorzaken.

Voordelen collectieve schadevergoeding:
- U hoeft geen eigen zaak te voeren. In één procedure stelt de rechter vast of de veroorzaker van de schade aansprakelijk is. En wat de schadevergoeding is.
- De uitspraak van de rechter is bindend voor alle slachtoffers. Behalve voor degenen die vooraf hebben laten weten niet mee te doen.
- De belangenorganisatie moet aan strenge eisen (bestuur, financieel, informatie) voldoen.

- Verschillende belangenorganisaties lopen elkaar niet in de weg. Want zijn er meerdere belangenorganisaties? Dan wijst de rechter de organisatie aan die de zaak het beste kan doen. Deze belangenorganisatie is dan de zogeheten 'hoofdeiser' in de procedure.

Voordelen voor de veroorzakers van de schade:
- Ze kunnen alle schadeclaims in één keer behandelen.
- Ze hebben één belangenorganisatie als aanspreekpunt.

1.4 Rechtsbijstandverleners en gerechtsdeurwaarder

Voor het voeren van een gerechtelijke procedure is vaak specialistische kennis vereist. Daarom laat een procespartij zich meestal bijstaan door een deskundige rechtsbijstandverlener. De meest voorkomende rechtsbijstandverleners zijn advocaten, maar er zijn ook andere rechtsbijstandverleners. Verder kan het nodig zijn om een gerechtsdeurwaarder in te schakelen. In deze paragraaf bespreken we de verschillende soorten rechtsbijstandverleners. Ook gaan we in op de rol van de gerechtsdeurwaarder.

1.4.1 Rechtsbijstandverleners

Recht op rechtsbijstand

Rechtsbijstand kost meestal veel geld. Dat kan meewegen in de beslissing om wel of geen procedure te starten of een rechtsbijstandverlener in de arm te nemen. In art. 18 Gw is het recht op rechtsbijstand vastgelegd. Dit artikel bepaalt dat in nadere wetten regels moeten worden gesteld voor het verlenen van rechtsbijstand aan mensen met minder geld. In Nederland vinden we dat het voor iedereen mogelijk moet zijn om een rechtsbijstandverlener in te schakelen.

Advocaat

Een advocaat is een rechtsbijstandverlener die krachtens de Advocatenwet is beëdigd om procespartijen deskundige rechtsbijstand te verlenen. Een advocaat moet zich inschrijven op het zogenoemde 'tableau' van de Nederlandse orde van advocaten. Wanneer een advocaat zich niet houdt aan de gedragsregels advocatuur, dan kan hij van het tableau worden geschrapt.

© Noordhoff Uitgevers bv

advocatie.nl | 14 augustus 2025, geraadpleegd op 30 december 2025

Advocaat geschrapt om negeren schorsing
Een advocaat is geschorst, maar dat weerhoudt haar er niet van om vier mails te sturen naar de ex-partner van een van haar cliënten. Volgens haar gaat het hier om een bemiddelingspoging, maar de Raad van Discipline spreekt van een hardleerse houding waarvoor geen plek is in de advocatuur.
De Raad stelt dat gedragsregel 9 voorschrijft dat een advocaat altijd helder maakt in welke hoedanigheid hij of zij optreedt. Een zakelijk e-mailadres inzetten voor een vermeende privékwestie schuurt met die norm. Het kan bovendien leiden tot oneigenlijk gebruik, dan wel misbruik van de advocatentitel omdat dit door derden mogelijk als intimiderend kan worden ervaren. Dat risico, benadrukt de Raad, rust volledig op de schouders van de advocaat.
Dat het voor de advocaat niet duidelijk was dat zij de berichten niet mocht versturen, vindt de Raad al evenmin een overtuigend argument. Door berichten te zenden met daarin het verzoek om de omgangsregeling aan te passen en daarbij te dreigen met een gerechtelijke procedure, heeft de advocaat de belangen van de ex-partner in een juridische aangelegenheid behartigd. Dat had haar niet alleen duidelijk moeten zijn op basis van gezond verstand, maar in ieder geval ook uit de vaste jurisprudentie.

Verplichte procesvertegenwoordiging

In dagvaardingsprocedures bij de kantonrechter mogen partijen in persoon (zonder advocaat) verschijnen (art. 79 lid 1 Rv). Dit geldt ook voor de gedaagde in een kortgedingprocedure (art. 255 lid 1 Rv) en voor bepaalde verzoekschriftprocedures (art. 261 e.v. Rv). In alle andere gerechtelijke procedures is procesvertegenwoordiging door een advocaat verplicht (art. 79 lid 2 Rv). Dat geldt ook voor de procedures in hoger beroep en cassatie.

Het algemene beeld is dat een advocaat zich vooral bezighoudt met het voeren van gerechtelijke procedures. Dit is natuurlijk een van de kerntaken van de advocaat. Maar veel advocaten – vaak op grotere kantoren – procederen niet of nauwelijks. Zij doen voornamelijk advieswerk en houden zich bijvoorbeeld bezig met fusies en overnames van ondernemingen, het opstellen van overeenkomsten, bemiddeling of het voeren van onderhandelingen om juridische conflicten te voorkomen of tot een schikking te brengen.

magnet.me | geraadpleegd op 30 december 2025

De functieomschrijving van een advocaat
Studeer je Rechtsgeleerdheid en vind je het leuk om oplossingen te zoeken in wetboeken? En ben je een echte probleemoplosser die mensen graag

helpt met persoonlijke of zakelijke uitdagingen? Dan is een baan als advocaat je op het lijf geschreven.

Een advocaat is een afgestudeerd jurist die de belangen behartigt van bedrijven of particulieren in rechtszaken. Advocaten zijn er voor één of meerdere partijen die een identiek belang hebben. Ze worden vaak ook als raadsvrouw of raadsman aangeduid.

Als advocaat help je je cliënten voornamelijk met advies en met het oplossen van juridische problemen. Je verdiept je in de wet- en regelgeving en komt zo tot de juiste juridische oplossing voor je cliënten.
Je staat dus nauw in contact met je cliënt en voert intensieve gesprekken om samen tot de beste oplossing te komen. Als advocaat is het aan jou om argumenten te ontwikkelen namens je cliënten. Rechtszaken kunnen voorkomen in verschillende contexten en dus is het belangrijk dat je snel tussen rechtsmiddelen kunt schakelen.
Het werk van een advocaat draait dus vooral om het ondersteunen van je cliënten en het voorbereiden van argumenten. Ook doe je veel onderzoek in het wetboek.

Taken advocaat

Wanneer een advocaat wel optreedt als procesvertegenwoordiger in een procedure, stelt hij de processtukken op en voert hij het woord tijdens zittingen. Hiermee bepaalt de advocaat, uiteraard in overleg met zijn cliënt, de inhoud en de inzet van het juridische geschil. Tijdens de procedure voert de advocaat ook regelmatig besprekingen, onderhandelingen en correspondentie over de zaak. Daarnaast heeft de advocaat in een procedure taken met een administratief karakter. Bijvoorbeeld het tijdig indienen van stukken bij de rechtbank, het voldoen van het griffierecht en het zorgdragen voor de uitwisseling van informatie en correspondentie tussen de rechtbank en de procespartijen.

Cassatieadvocaat

Ten aanzien van procedures bij de Hoge Raad geldt een speciale regeling. Deze procedures kunnen uitsluitend worden gevoerd door een advocaat bij de Hoge Raad (art. 407 en art. 409 Rv). Een advocaat die procedeert bij de Hoge Raad wordt cassatieadvocaat genoemd. Een cassatieadvocaat moet een speciaal examen doen voordat hij cassatieprocedures mag voeren.

Andere rechtshulpverleners

Naast advocaten zijn er ook andere rechtsbijstandverleners actief, die in grote lijnen dezelfde taken verrichten als een advocaat. We zagen al dat in zaken voor de kantonrechter procesvertegenwoordiging door een advocaat niet verplicht is. In art. 80 lid 1 Rv is geregeld dat een partij zich in zo'n procedure kan laten bijstaan of zich door een gemachtigde kan laten vertegenwoordigen. Met laten bijstaan wordt bedoeld dat een partij een

© Noordhoff Uitgevers bv

Vertrouwens-persoon

Gemachtigde

vertrouwenspersoon het woord laat voeren tijdens een zitting. Dit kan in beginsel iedereen zijn, de wet stelt geen beperkingen. Het begrip bijstand houdt wel in dat de partij zelf ook aanwezig is. Een partij kan zich ook laten vertegenwoordigen door een gemachtigde. De gemachtigde is in dat geval bevoegd de proceshandelingen in naam van de partij te verrichten. Ook een gemachtigde kan iedereen zijn, zolang hij handelingsbekwaam is. In de praktijk treden advocaten of gerechtsdeurwaarders vaak op als gemachtigde, maar ook vertegenwoordigers van rechtsbijstandsverzekeraars, juridisch adviseurs, incassobureaus en verzekeraars.
De kortgedingprocedure is een uitzondering. Daarin mag iemand zich niet laten bijstaan door een gemachtigde die geen advocaat is (art. 255 lid 1 Rv).

arag.nl | geraadpleegd op 30 december 2025

Verzekeringskaart Basis Verzekerd Online
Met deze verzekering krijgt u juridische hulp van juristen van ARAG bij een onverwacht conflict. Ook zijn andere kosten gedekt tot maximaal € 15.000. Bijvoorbeeld proceskosten, kosten van onafhankelijke deskundigen, et cetera.
ARAG heeft meer dan 500 juristen en advocaten in dienst. Daardoor hebben we op elk rechtsgebied een ervaren specialist. Zo heeft u altijd een uitstekende specialist voor uw conflict. Een juridisch specialist blijft van het begin tot het einde betrokken bij uw conflict.



Wat is verzekerd?

✓ Deze verzekering geeft u recht op juridische hulp, telefonisch advies en hulp tegen een redelijk tarief van een juridisch specialist als uw conflict niet verzekerd is.

Verkeer

✓ Juridische hulp als u schade wilt verhalen die u in het verkeer hebt opgelopen. Bijvoorbeeld schade aan uw auto door iemand anders. ⓘ

Letsel

✓ Juridische hulp als u letselschade op een ander wilt verhalen. Bijvoorbeeld na een aanrijding of door een medische fout.

Wonen

✓ Juridische hulp bij een conflict dat te maken heeft met uw woning. Bijvoorbeeld een conflict over de koop, de huur of over werk dat u iemand aan de woning laat doen. De woning moet u wel alleen voor uzelf gebruiken. ⓘ



Schriftelijke volmacht

De rechter kan een gemachtigde vragen om een schriftelijke volmacht te overleggen waaruit blijkt dat hij bevoegd is om de desbetreffende persoon in rechte te vertegenwoordigen (art. 80 lid 2 Rv). Een advocaat of gerechtsdeurwaarder hoeft dat niet, omdat de rechter deze professionals op hun woord moet geloven wanneer ze stellen dat ze met een volmacht handelen (art. 80 lid 3 Rv).

1.4.2 De gerechtsdeurwaarder

Gerechtsdeur-waarderswet

Een gerechtsdeurwaarder is een openbaar ambtenaar met officiële ambtstaken. Hij wordt bij koninklijk besluit benoemd. De taken, bevoegdheden en rechtspositie van de gerechtsdeurwaarder zijn geregeld in de Gerechtsdeurwaarderswet. Verder zijn in deze wet regels opgenomen voor de manier waarop een gerechtsdeurwaarder zijn werk moet doen. We zagen net dat een gerechtsdeurwaarder ook als gemachtigde in een procedure kan optreden. Dit behoort echter niet tot zijn kerntaken.

Een gerechtsdeurwaarder heeft drie kerntaken:
1 het uitbrengen van exploten
2 het leggen van conservatoir beslag
3 het ten uitvoer leggen van uitspraken van de rechter

© Noordhoff Uitgevers bv

Ad 1 Het uitbrengen van exploten

Betekenen exploot

Een exploot is een schriftelijke aanzegging of mededeling van de ene partij aan de andere, die door een gerechtsdeurwaarder wordt ondertekend en uitgebracht. Het ondertekenen en het uitbrengen door de gerechtsdeurwaarder wordt het betekenen van het exploot genoemd. In art. 45 tot en met 66 Rv staan de vereisten voor exploten en de betekening daarvan.
In de openingscasus schakelt Carcredit een gerechtsdeurwaarder in om de dagvaarding aan Lucas te betekenen.

Ad 2 Het leggen van conservatoir beslag

Als er tussen partijen onenigheid is over de vraag waarover geprocedeerd wordt of zal worden, kan het verstandig zijn om het geld of de zaken waarover het geschil bestaat veilig te stellen. Daarmee voorkom je dat je na een succesvolle afloop van een procedure alsnog met lege handen staat.

VOORBEELD 1.13

Bo koopt een scooter van Mees. Ze spreken af dat de levering binnen een week zal plaatsvinden. Wanneer Mees vervolgens weigert de scooter te leveren en Bo de uitkomst van een gerechtelijke procedure moet afwachten, loopt zij het risico dat de scooter tegen die tijd inmiddels is doorverkocht aan een derde. In plaats daarvan kan Bo beslag laten leggen op de scooter, zodat zij bij een voor haar positieve uitspraak van de rechter de scooter alsnog zal ontvangen.

Conservatoir beslag leggen

De gerechtsdeurwaarder kan in zo'n geval, na toestemming door de rechter, conservatoir (bewarend) beslag leggen om – in het geval van voorbeeld 1.13 – de scooter veilig te stellen.

Ad 3 Het ten uitvoer leggen van uitspraken van de rechter

Tenuitvoerlegging vonnis

Wanneer een van de partijen zich niet houdt aan de uitspraak van de rechter, dan kan de gerechtsdeurwaarder de nakoming van deze uitspraak afdwingen. Bijvoorbeeld door spullen in beslag te nemen wanneer een veroordeelde weigert deze af te geven, of een woning te ontruimen wanneer de veroordeelde weigert deze woning leeg op te leveren. Het afdwingen van de nakoming van (bijvoorbeeld) een vonnis met behulp van een gerechtsdeurwaarder, wordt de tenuitvoerlegging (of 'executie') van een vonnis genoemd.

devoordeligstedeurwaarder.nl | geraadpleegd op 4 februari 2024

Een woning ontruimen met vonnis



Als de huurder tot ontruiming wordt veroordeeld in een vonnis, moet het vonnis aan de huurder betekend worden, anders is er geen verplichting voor de huurder om de woning te verlaten. De gerechtsdeurwaarder zal het vonnis aan de huurder overhandigen en bevel doen om uw woning te verlaten. Vertrekt de huurder niet vrijwillig uit uw woning, dan mag de gerechtsdeurwaarder de huurder uit uw woning zetten. Alleen een gerechtsdeurwaarder heeft de bevoegdheid om tot gedwongen ontruiming

© Noordhoff Uitgevers bv

over te gaan. Een incassobureau of advocatenkantoor heeft deze bevoegdheid niet.

De daadwerkelijke ontruiming moet door een deurwaarder worden verricht. Het incasseren van de achterstallige huurpenningen mag pas na betekening van het vonnis. Het ontruimingsvonnis is pas rechtsgeldig na betekening van het vonnis door de gerechtsdeurwaarder. Dus niet meteen na de uitspraak van de rechter. Pas na betekening van het vonnis mogen we uw woning ontruimen en de voormalige huurder op straat zetten. Zo nodig met behulp van de politie en een slotenmaker.

1.5 Griffier, gerechtsjurist en rechter

Tot slot maken we in deze paragraaf kennis met degenen die vanuit het gerecht betrokken zijn bij een civiele procedure: de administratieve medewerkers, juridische ondersteuning en de rechters.

1.5.1 De griffier

Griffie

Griffier

De griffie is de administratieve afdeling van een gerecht. De medewerkers van de griffie houden zich bezig met de zittingsroosters, de dossiers en het archief. Ook zijn ze het telefonische aanspreekpunt en verzorgen ze de correspondentie met procespartijen of derden. Op de griffie werken mensen in diverse functies: ze worden vaak aangeduid als griffier en ondertekenen in die hoedanigheid ook correspondentie.

1.5.2 De gerechtsjurist

Gerechtsjurist

Behalve administratieve ondersteuning kennen de gerechten inhoudelijke juridische ondersteuners: de gerechtsjurist. De gerechtsjurist maakt een voorbewerking van zaken, houdt aantekeningen bij tijdens de zitting, maakt daarvan een proces-verbaal, overlegt na de zitting met de behandelend rechter of rechters over de uitspraak (dit heet ook wel ‘raadkameren’) en schrijft vaak ook een conceptvonnis of -beschikking. Wanneer de gerechtsjurist op de zitting aanwezig is en zittingsaantekeningen maakt, wordt hij aangeduid als ‘griffier’. Dit is verwarrend omdat de administratieve medewerkers van de griffie ook griffier worden genoemd (zie subparagraaf 1.5.1). Het zijn echter twee heel verschillende functies.

werkenbijderechtspraak.nl geraadpleegd op 4 februari 2024

Als gerechtsjurist sta jij naast de rechter
Je bent van begin tot eind betrokken bij een zaak. Je bent onderzoeker, sparringpartner en mede-architect van het vonnis. Net als rechters en raadsheren duik je in dossiers, denk je mee over complexe beslissingen en schrijf je conceptvonnissen waarmee jij de basis legt voor een rechtvaardige beslissing. Oftewel, een veelzijdige en uitdagende baan waarin jij het maximale uit jouw juridische expertise haalt.
Als gerechtsjurist leg je de juridische basis waarop de rechter kan vertrouwen en voortbouwen. Je zorgt dat dossiers compleet zijn, brengt alle feiten, bewijsmiddelen en jurisprudentie helder in kaart. Jouw voorbereiding zorgt ervoor dat tijdens de zitting de juiste vragen gesteld worden.
Tijdens de zitting zit je naast de rechter als griffier. Je luistert aandachtig, notuleert nauwkeurig en bent scherp op nieuwe informatie die impact kan hebben op het uiteindelijke vonnis. Waar mogelijk denk je mee met de rechter over het stellen van de juiste vragen.
Tijdens het raadkameren ben je de sparringpartner van de rechter. De rechter leunt op jouw juridische expertise om samen tot de juiste beslissing te komen. Het conceptvonnis schrijf je in klare taal om de boodschap zo helder en begrijpelijk over te brengen aan alle partijen.

1.5.3 De rechter

De meeste en belangrijkste beslissingen in civiele procedures worden genomen door de rechter. De rechter is werkzaam op een van de drie soorten gerechten die Nederland telt, waarover meer later in deze paragraaf.

Taak en positie van de rechter

Rechter

Het is de rechter die aan het einde van de procedure een beslissing moet nemen. In de einduitspraak bepaalt de rechter wie van de partijen (geheel of gedeeltelijk) gelijk krijgt. Daarnaast schrijft de wet voor dat sommige beslissingen door een rechter genomen moeten worden, ook al is er feitelijk geen sprake van een geschil.

VOORBEELD 1.14
Marcel heeft aan Faissal een bedrag van € 750 geleend. Ondanks diverse verzoeken van Marcel, weigert Faissal om het bedrag terug te betalen. Ook een sommatiebrief van Marcel helpt niet.

© Noordhoff Uitgevers bv

VOORBEELD 1.15

Evi en Sara willen scheiden. Hun huwelijk is niet wat ze ervan verwacht hadden en beiden zien een echtscheiding als enige oplossing. Evi en Sara hebben geen kinderen en over de verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap zijn ze het eens.

In de twee situaties van voorbeeld 1.14 en 1.15 zal de civiele rechter een beslissing moeten nemen. In het geval van Marcel en Faissal is er duidelijk sprake van een geschil. Zonder tussenkomst van de rechter zal er waarschijnlijk geen oplossing voor dit geschil komen. De rechter zal dus moeten bepalen wie gelijk heeft. Ook in het geval van Evi en Sara moet de civiele rechter eraan te pas komen, ook al is er feitelijk geen sprake van een geschil. Hoewel Evi en Sara het erover eens zijn dat ze willen scheiden, bepaalt de wet dat de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding door een rechter moet gebeuren (art. 1:154 BW).

Regievoering

We zagen al dat de rechter in een civiele procedure een lijdelijke rol heeft ten aanzien van de inhoud van de zaak. Het zijn partijen die bepalen wat de omvang is van het geschil dat aan de rechter wordt voorgelegd. Tijdens de procedure voert de rechter wel de regie. Zij beslist bijvoorbeeld of er een zitting wordt gehouden, hoe deze wordt vormgegeven, of er getuigen gehoord worden en over het verlenen van uitstel voor het indienen van processtukken. Uiteraard moet de rechter daarbij rekening houden met de wettelijke kaders en de beleidsafspraken uit bijvoorbeeld het Landelijk procesreglement.

Onafhankelijke rechter

Benoeming en ontslag rechter

Uitgangspunt voor een eerlijke behandeling van een zaak is dat de rechter onpartijdig en onafhankelijk is. De onafhankelijkheid van de rechter moet bestaan ten opzichte van degene die haar benoemt, ten opzichte van partijen en ten opzichte van elke mogelijke invloed van buitenaf. De benoeming van de rechter gebeurt bij koninklijk besluit. Deze benoeming is voor het leven op grond van art. 117 Gw. In de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Wrra) zijn de vereisten voor benoeming tot rechter vastgelegd. Ook zijn in deze wet disciplinaire maatregelen opgenomen die kunnen worden ingezet wanneer een rechter zijn taken en bevoegdheden niet naar behoren uitvoert. In art. 46ca Wrra is opgenomen welke maatregelen aan rechters kunnen worden opgelegd:

a schriftelijke berisping
b inhouding van salaris tot een bedrag van ten hoogste het salaris over een halve maand
c schorsing voor de duur van ten hoogste drie maanden
d ontslag

Het gebeurt niet vaak, maar soms krijgt een rechter een maatregel opgelegd. In het volgende voorbeeld wordt een rechter verweten dat zij ernstig nadeel heeft toegebracht aan het vertrouwen in de rechtspraak.

mr-online.nl | 25 juli 2023, geraadpleegd op 30 december 2025

Conflict rond rechter escaleert

Het conflict tussen bestuursrechter Nathalie van Waterschoot en de Rechtspraak is aan het escaleren. De rechter heeft van rechtbankpresident Fred van der Winkel (rechtbank Noord-Nederland) een berisping gekregen wegens een opiniestuk op LinkedIn. Volgens Van der Winkel heeft Van Waterschoot daarmee de rechterlijke vrijheid van meningsuiting overschreden.

Van Waterschoot heeft al langer kritiek op de familierechtspraak in Nederland. Ze zegt dat ze zich niet negatief uitlaat over collega-rechters, 'maar wel over het gemankeerde systeem waarbinnen zij recht moeten spreken'.

Van Waterschoot werd op 31 januari 2023 op het matje geroepen door Van der Winkel en de teamvoorzitter familierecht Peter Molema van de rechtbank Noord-Nederland, en heeft op 10 februari haar zienswijze ingestuurd. De rechtbankpresident schrijft in reactie daarop: 'Helaas heeft u in ons gesprek van 31 januari 2023 noch met uw zienswijze van 10 februari 2023 blijk gegeven van inzicht in de onjuistheid van het publiceren van uw kritiek op de rechtspleging door uw collega-rechters in het familierecht.'

Hij legde haar op 21 februari 2023 een schriftelijke berisping op, met de waarschuwing 'dat recidive achterwege dient te blijven.' In dat geval moet Van Waterschoot rekening houden met verdergaande disciplinaire maatregelen tegen haar.

Ook richting partijen en derden die een rol spelen in een procedure, moet de rechter onpartijdig zijn. Daarom mogen rechters zelf geen belangen hebben in een zaak of te nauw betrokken zijn bij een van de partijen. Zo mag de rechter bijvoorbeeld geen zaak behandelen waarbij een van haar familieleden betrokken is.

Om de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter te waarborgen, heeft de Rechtspraak een leidraad opgesteld, waarvan een gedeelte hierna is opgenomen.

© Noordhoff Uitgevers bv

rechtspraak.nl | geraadpleegd op 30 december 2025

Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties van de rechter in de rechtspraak
Iedereen die in Nederland bij een rechtszaak betrokken raakt, moet erop kunnen vertrouwen dat het er in de rechtszaal eerlijk aan toe gaat.

Gezins- en familieverbanden
De rechter zorgt ervoor dat hij/zij geen zaken behandelt waarbij (ex-) echtgenoten, (ex-)partners of nauwe verwanten van de rechter betrokken zijn als procespartij. De rechter behandelt bij voorkeur ook geen zaken waarbij (ex-)echtgenoten, (ex-)partners of nauwe verwanten eerder als rechter betrokken zijn geweest. Bij nauwe verwanten valt te denken aan (schoon)ouders of (pleeg/stief)kinderen.

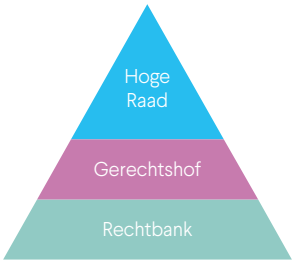
Nevenfuncties van de rechter
De rechter behandelt geen zaken waarbij hij/zij via een nevenfunctie zo betrokken is dat de onpartijdigheid ter discussie kan komen te staan. Deze aanbeveling slaat ook op vroegere nevenfuncties die de rechter in de laatste drie jaar heeft gehad. Bij nevenfuncties valt bijvoorbeeld te denken aan een lidmaatschap van een bestuur, maar ook aan politieke nevenfuncties zoals het lidmaatschap van de gemeenteraad. Het is onwenselijk dat een rechter zaken behandelt van bijvoorbeeld een sportvereniging waar hij/zij zelf in het bestuur zit, of zaken waarbij een gemeente betrokken is waar de rechter zelf in de gemeenteraad zit.
Bij politieke nevenfuncties moet een rechter zich er altijd van bewust zijn dat dit zijn/haar onpartijdigheid kan beïnvloeden.

Verschillende soorten gerechten

In Nederland worden drie gerechten onderscheiden (art. 2 Wet RO):
1 de rechtbanken
2 de gerechtshoven
3 de Hoge Raad

In figuur 1.3 wordt de hiërarchie (rangorde) tussen de gerechten weergegeven. Deze is relevant voor de vraag naar de absolute bevoegdheid (ook wel competentie) van de rechter, die later aan de orde komt.

Figuur 1.3
Hiërarchie tussen gerechten



Rechtbank

In art. 40 tot en met 56 Wet RO zijn regels met betrekking tot de rechtbank opgenomen. Zoals uit figuur 1.3 blijkt, is de rechtbank de 'laagste' rechter in Nederland. Dit betekent dat in eerste aanleg alle civiele zaken in principe door de rechtbank behandeld worden. In eerste aanleg wil zeggen: het gerecht waar een zaak voor de eerste keer aanhangig moet worden gemaakt.

In eerste aanleg

Er zijn elf rechtbanken in Nederland. Elke rechtbank is gevestigd in een bepaald geografisch gebied: het arrondissement, waarvan er dus ook elf zijn. In de Wet op de rechterlijke indeling (Wet RI) zijn de gerechten en arrondissementen bepaald. Volgens art. 1 Wet RI zijn dat:

Arrondissement

- de rechtbank Amsterdam
- de rechtbank Den Haag
- de rechtbank Gelderland
- de rechtbank Limburg
- de rechtbank Midden-Nederland
- de rechtbank Noord-Holland
- de rechtbank Noord-Nederland
- de rechtbank Oost-Brabant
- de rechtbank Overijssel
- de rechtbank Rotterdam
- de rechtbank Zeeland-West-Brabant

Herziening gerechtelijke kaart

Op 1 januari 2013 trad de Wet herziening gerechtelijke kaart in werking. Het doel van deze wet is de samenwerking tussen diverse gerechten te verbeteren en verdere specialisatie mogelijk te maken. Door deze wet zijn de indeling en werkgebieden van de gerechten ingrijpend veranderd. Het aantal arrondissementen en rechtbanken is verminderd van negentien naar elf en het aantal ressorten gerechtshoven van vijf naar vier. Veel gerechtelijke instanties hebben een nieuwe naam gekregen: zo heette de rechtbank Oost-Brabant tot 2013 de rechtbank 's-Hertogenbosch en bestaat de rechtbank Limburg uit de 'oude' rechtbank Roermond en rechtbank Maastricht. In rechterlijke uitspraken van vóór 2013 komen we deze oude namen nog tegen.

© Noordhoff Uitgevers bv

Rechtspraak-locaties

De rechtbanken hebben verschillende zittingsplaatsen, ook wel rechtspraaklocaties genoemd. Zo heeft rechtbank Den Haag als locaties: Den Haag, Gouda en Leiden. Uitzondering vormt de rechtbank Amsterdam, die alleen Amsterdam als rechtspraaklocatie heeft. In het Besluit zittingsplaatsen gerechten worden de zittingsplaatsen van rechtbanken en gerechtshoven aangewezen. Dit besluit is de algemene maatregel van bestuur waarnaar art. 21b lid 1 RO verwijst.

De elf rechtbanken zijn onderverdeeld in afdelingen, teams en/of kamers. De precieze bestuurlijke organisatie verschilt per gerecht. Per rechtbank kan de organisatie en gehanteerde terminologie worden teruggevonden in de bestuursreglementen (art. 20 Wet RO) en de zaakverdelingsreglementen (art. 21 Wet RO). Deze kunnen worden geraadpleegd op www.rechtspraak.nl.

Bestuurs-reglementen

Zaakverdelings-reglementen

In de bestuursreglementen is opgenomen welke onderverdeling in afdelingen, teams en kamers de desbetreffende rechtbank hanteert. In de zaakverdelingsreglementen is te zien welke categorieën zaken door de rechtbanken worden behandeld. Deze categorieën zijn ondergebracht bij de rechtsgebieden bestuursrecht, civiel recht en strafrecht. Een aantal rechtbanken behandelt zaken in een extra rechtsgebied dat betrekking heeft op een of meer landelijke specialismen, zoals zeerecht, internationale kinderontvoeringen en luchtvaartzaken.

Gerechtshof

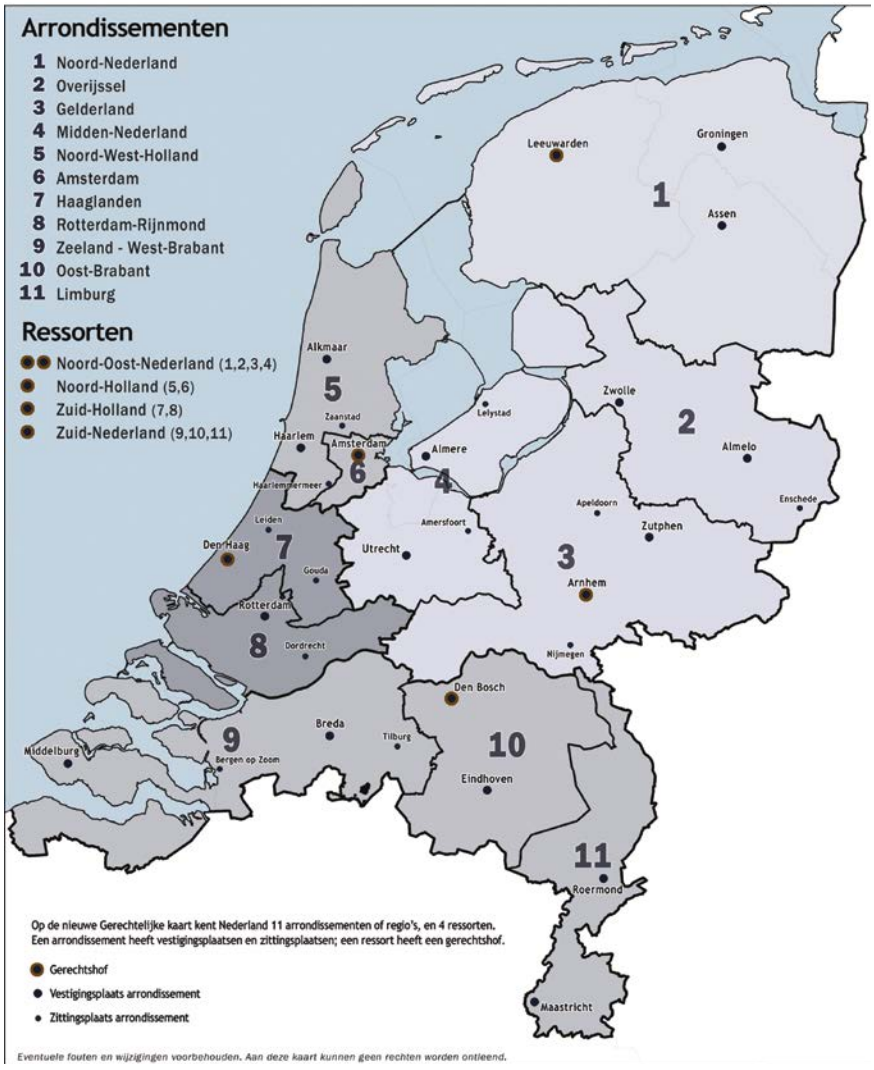
Het gerechtshof (ook wel het hof genoemd) is de tweede gerechtelijke instantie in Nederland. In art. 58 tot en met 71 Wet RO staan bepalingen over het gerechtshof. Het gerechtshof behandelt en beslist in hoger beroepszaken. Het gerechtshof is, na de rechtbank, de tweede feitenrechter. Dit betekent dat het gerechtshof de hele zaak, inclusief de feiten, opnieuw kan behandelen. Daarbij zijn de grenzen die partijen aan het hoger beroep stellen bepalend. Behalve dat het gerechtshof recht spreekt in hoger beroep, bepaalt de wet dat het hof in bepaalde uitzonderlijke gevallen als rechter in eerste aanleg fungeert. Een voorbeeld hiervan is art. 66 RO, waarin het gerechtshof Amsterdam is aangewezen als rechter in eerste aanleg voor de behandeling van bepaalde ondernemingsrechtelijke zaken.

Hoger beroep

Ressort

Er zijn vier gerechtshoven. Het geografische gebied waarin het gerechtshof is gevestigd, wordt een ressort genoemd en daarvan zijn er dus ook vier. Dit zijn: Amsterdam, Arnhem-Leeuwarden, Den Haag en Den Bosch. Een aantal arrondissementen samen vormt een ressort. De arrondissementen Noord-Holland en Amsterdam vormen bijvoorbeeld samen het ressort Amsterdam. Ook de gerechtshoven zijn onderverdeeld in afdelingen, teams en/of kamers, waar de diverse rechtsgebieden worden behandeld en over geschillen binnen deze rechtsgebieden wordt beslist.

Op www.rechtspraak.nl is informatie over alle arrondissementen, gerechten en rechtspraaklocaties terug te vinden.



Arrondissementen, gerechten en rechtspraaklocaties

Bron: Jan-Willem van Aalst, Wikimedia Commons

Hoge Raad

De hoogste rechter in Nederland is de Hoge Raad. Er is één Hoge Raad, gevestigd in Den Haag. In art. 72 tot en met 83 Wet RO staan regels over de Hoge Raad.

Cassatierechter

De Hoge Raad is cassatierechter en geen feitenrechter. Als cassatierechter beoordeelt de Hoge Raad dan ook niet opnieuw de feiten. Op grond van art. 79 Wet RO kan de Hoge Raad een uitspraak van een lagere rechter alleen vernietigen wanneer er sprake is van:

1 verzuim van vormen die op straffe van nietigheid in acht moeten worden genomen
2 schending van het recht

© Noordhoff Uitgevers bv

Daarmee zijn er in Nederland in beginsel dus twee feitenrechters (de rechtbank in eerste aanleg en het gerechtshof in hoger beroep) en één cassatierechter (de Hoge Raad).

De Hoge Raad is verdeeld in vier kamers:
- Eerste kamer (civiele kamer)
- Tweede kamer (strafkamer)
- Derde kamer (belastingkamer)
- Vierde kamer (ombudskamer)

VOORBEELD 1.16

Tussen fietser Ella en automobilist Riley heeft een aanrijding plaatsgevonden. Ella stelt dat Riley door rood is gereden. Riley betwist dat en stelt dat Ella juist door rood is gereden. Uiteindelijk vordert Ella bij de rechtbank een schadevergoeding van Riley van € 8.000 op grond van onrechtmatige daad. Om de feiten duidelijk te krijgen, worden bij de rechtbank diverse bewijsstukken overgelegd en getuigen gehoord. De rechtbank wijst in eerste aanleg de vordering van Ella af. Ella gaat in hoger beroep bij het gerechtshof. Het hof doet de zaak geheel over en beoordeelt opnieuw alle feiten en omstandigheden. Er worden weer stukken ingediend en getuigen gehoord. Het hof wijst in hoger beroep de vordering van Ella toe. Riley gaat in cassatie bij de Hoge Raad en stelt dat het gerechtshof ten onrechte niet heeft gemotiveerd waarom het niet anders kan dan dat Riley door rood is gereden. De Hoge Raad vernietigt in cassatie het arrest van het hof, omdat volgens de Hoge Raad niet is voldaan aan het motiveringsbeginsel. De Hoge Raad verwijst de zaak terug naar het gerechtshof om opnieuw te beslissen in de zaak.

In voorbeeld 1.16 zien we dat de Hoge Raad niet nogmaals de feiten beoordeelt. Als cassatierechter oordeelt de Hoge Raad alleen of het gerechtshof de voorgeschreven juridische procedure heeft gevolgd en het recht juist heeft toegepast. In deze zaak vernietigt de Hoge Raad het arrest van het hof, omdat het onvoldoende is gemotiveerd (art. 30 Rv).

hogeraad.nl | geraadpleegd op 1 januari 2026

Prejudiciële vragen
Rechtbanken en hoven kunnen prejudiciële vragen stellen aan de Hoge Raad.
Een prejudiciële vraag is een rechtsvraag van een rechter aan de Hoge Raad over de uitleg van een rechtsregel. Daaraan kan behoefte bestaan als de Hoge Raad over die vraag niet eerder heeft beslist. Het gaat om vragen die zich voordoen in een concrete zaak die bij een rechtbank of hof in behandeling is.

De mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen is verbonden aan een aantal voorwaarden: zo moet een antwoord op deze vraag nodig zijn voor het nemen van een beslissing in een zaak. Bovendien moet dezelfde vraag aan de orde zijn in een groot aantal andere zaken.
Het gerecht dat een prejudiciële vraag heeft gesteld, stuurt een afschrift van die beslissing toe aan de griffier van de Hoge Raad. In strafzaken geldt dit ook voor de in het procesreglement bedoelde bijlagen bij die beslissing, waarbij de stukken moeten worden verzonden ter attentie van de strafgriffie.

Enkelvoudige en meervoudige rechtspraak

Enkelvoudige kamer
Meervoudige kamer

Bij de *rechtbank* is het uitgangspunt dat zaken worden behandeld en beslist door één rechter. We noemen deze alleensprekende rechter ook wel een enkelvoudige kamer van de rechtbank (art. 15 lid 1 Rv). In bepaalde gevallen kan de rechter de zaak verwijzen naar een meervoudige kamer, bestaande uit drie rechters (art. 15 lid 2 Rv). Dat gebeurt als het gaat om een complexe zaak of een zeer ingrijpende beslissing, zoals de beëindiging van het ouderlijk gezag.

Raadsheer

De rechters bij het *gerechtshof* worden raadsheren genoemd (dit geldt ook voor vrouwelijke rechters). Bij het gerechtshof worden zaken behandeld en beslist door een meervoudige kamer van drie rechters, tenzij de wet hierop een uitzondering maakt (art. 16 lid 1 Rv). Een belangrijke uitzondering is art. 344 Rv, dat bepaalt dat zaken bij binnenkomst door een enkelvoudige kamer in behandeling worden genomen en voorbereid, en op een later moment naar de meervoudige kamer worden doorverwezen. Ook in andere gevallen kan een zaak door slechts één raadsheer worden behandeld.

rechtspraak.nl | geraadpleegd op 1 januari 2026

Mondelinge behandeling na aanbrengen
De mondelinge behandeling na aanbrengen is een zitting in hoger beroep die zo snel mogelijk na het aanbrengen van de zaak bij het hof wordt gehouden. Het doel is het beproeven van een schikking en/of het maken van regieafspraken.
De mondelinge behandeling na aanbrengen wordt meestal geleid door één rechter, de raadsheer-commissaris. In sommige zaken kan deze voor een meervoudige kamer van drie raadsheren worden gehouden. Op het moment van deze mondelinge behandeling is het geschil in hoger beroep over het algemeen nog niet nauwkeurig omlijnd. Beide partijen krijgen de gelegenheid om mondeling bezwaren tegen het vonnis in eerste aanleg naar voren te brengen. Zo wordt duidelijk wat waarschijnlijk de inzet van de procedure in hoger beroep zal zijn. Partijen leggen zich hiermee uiteraard niet vast voor een eventueel vervolg van de procedure.

© Noordhoff Uitgevers bv

De raadsheer-commissaris zal de zaak met partijen bespreken en zo mogelijk inzicht bieden in de sterke en zwakke kanten van de positie van partijen, uitgaande van de aanwezige stukken en de stand van zaken op dat moment. De raadsheer-commissaris zal ter zitting onderzoeken of er een basis is voor een minnelijke regeling. Als er geen regeling tot stand komt, zullen procedureafspraken worden gemaakt.

Raadsheer

De rechters bij de *Hoge Raad* worden, net als bij het hof, raadsheren genoemd. De Hoge Raad behandelt en beslist zaken in een meervoudige kamer van vijf rechters, tenzij de wet anders bepaalt (art. 17 lid 1 Rv). De voorzitter van de meervoudige kamer kan bepalen dat een zaak door drie rechters van die meervoudige kamer wordt behandeld en beslist (art. 17 lid 2 Rv). Zaken worden bij binnenkomst eerst door een enkelvoudige kamer in behandeling genomen en voorbereid, waarna ze naar de meervoudige kamer worden doorverwezen (art. 408a lid 1 en 2 Rv).

rechtspraak.nl | geraadpleegd op 8 maart 2026

Raad voor de rechtspraak
De Raad voor de rechtspraak is opgericht in 2002 als onafhankelijke buffer tussen de rechtspraak en de regering. De Raad hoort bij de rechterlijke macht, maar spreekt zelf geen recht, zorgt ervoor dat rechters hun werk goed kunnen doen en komt op voor de belangen van de Rechtspraak in de politiek. Hij behartigt het gemeenschappelijk belang van de gerechten naar buiten, draagt zorg voor gerechtsoverstijgende voorzieningen, houdt toezicht op bedrijfsvoering en financieel beheer en geeft voor zover nodig algemene aanwijzingen op het gebied van de bedrijfsvoering.

Samenvatting

Het Nederlandse rechtssysteem kan worden ingedeeld in het publiekrecht en het privaatrecht.
Materieel burgerlijk recht omvat inhoudelijke rechten en plichten.
Formeel burgerlijk recht (burgerlijk procesrecht) bepaalt welke procedureregels van toepassing zijn.

Belangrijkste functies burgerlijk procesrecht:
- handhaven en beïnvloeden materiële rechten en plichten
- voorkomen gerechtelijke procedures
- voorkomen eigenrichting

Belangrijkste rechtsbronnen burgerlijk procesrecht:
- wetten
- verdragen
- jurisprudentie

Algemene uitgangspunten burgerlijk procesrecht:
- recht op rechtspraak en rechtsbijstand
- onafhankelijkheid en onpartijdigheid rechters
- beginsel van hoor en wederhoor
- recht op behandeling en beslissing binnen redelijke termijn
- openbaarheid zitting en uitspraak
- motiveringsbeginsel
- verbod van rechtsweigering voor de rechter en verplichting tot geven volledige beslissing
- beginsel van partijautonomie
- ambtshalve aanvulling rechtsgronden

Deelnemers burgerlijk procesrecht:
- (proces)partijen → natuurlijke personen en rechtspersonen
- rechtsbijstandverleners → advocaten en andere professionals
- gerechtsdeurwaarder → bij koninklijk besluit benoemde openbaar ambtenaar
- griffie → administratie van een gerecht
- gerechtsjurist → juridische ondersteuner van de rechter
- rechter → voert regie en neemt alle procedurele en inhoudelijke beslissingen

© Noordhoff Uitgevers bv

Vertegenwoordiging:
- natuurlijk persoon: een handelingsonbekwame procespartij moet zich laten vertegenwoordigen door een wettelijke vertegenwoordiger
- rechtspersoon: moet zich altijd laten vertegenwoordigen door een natuurlijk persoon

Een vertegenwoordiger kan ook optreden in het kader van een groepsbelang of een algemeen belang.

Gerechtelijke instanties:
- rechtbanken → behandelen zaken in eerste aanleg (eerste feitenrechter)
- gerechtshoven → behandelen zaken in hoger beroep (tweede feitenrechter)
- Hoge Raad → cassatierechter, beoordeelt of er sprake is van verzuim van vormen of schending van het recht.

Studie-eindvragen

1.1 Geef bij elke situatie aan of het om materieel of formeel burgerlijk recht gaat.

a Nina koopt bij garage Geluk een nieuwe auto. Partijen spreken af dat de auto een maand na aankoop zal worden geleverd en dat Nina de auto bij levering moet betalen.

b Nina botst bij het ophalen van haar auto tegen een op het terrein van de garage geparkeerde auto. Zowel haar eigen auto als de geparkeerde auto raakt beschadigd.

c Nina ontvangt een dagvaarding waarin een schadevergoeding van € 5.000 van haar wordt geëist door Sem, de eigenaar van de beschadigde auto.

d Nina wordt door de advocaat van Sem tijdens een getuigenverhoor ondervraagd over de toedracht van de schade.

e Nina betaalt de schadevergoeding van € 5.000 aan Sem.

1.2 Geef bij elke situatie aan welke functie het burgerlijk procesrecht vervult.

a Dommelen bv ontvangt namens Multigebak bv, na diverse sommaties wegens achterstallige betalingen, een dagvaarding waarin Multigebak bv betaling van de openstaande rekeningen à € 1.000 eist.

b Omar gebruikt sinds 25 jaar het straatje dat hoort bij het huis van Noud om zijn achtertuin te bereiken. Noud verkoopt zijn huis aan Liv, die bezwaar maakt tegen het gebruik van het straatje door Omar. Omar stelt het recht van overpad te hebben verworven. Liv brengt daartegen in dat dit nooit is vastgelegd en dat dit recht dan ook niet bestaat. Omar besluit om naar de rechter te stappen.

c Na een emotionele breuk met haar vriend is Sanne weer vrijgezel. Een half jaar later ontmoet zij Ivan en na een paar maanden gaan zij samenwonen. De ex-vriend van Sanne komt hierachter en is woest. Hij begint Sanne en Ivan te stalken. Enige tijd later vinden er vernielingen plaats aan het huis waar Sanne en Ivan wonen en wordt de auto van Sanne beschadigd. Sanne en Ivan vermoeden dat de vernielingen het werk zijn van Sannes ex en Ivan wil hem persoonlijk gaan aanpakken. Sanne besluit zich tot de rechter te wenden.

1.3 In een procedure tussen Zakeninformatie.nl bv en Zakeninfo bv (betreffende een conflict over de handelsnaam) stelt Zakeninformatie.nl correspondentie aan de orde waaruit blijkt dat Zakeninfo in eerste instantie niet geprotesteerd heeft tegen het gebruik van de naam Zakeninformatie.nl.

© Noordhoff Uitgevers bv

De rechter besluit zonder nadere motivering om de correspondentie niet toe te laten tot het proces.
Geef gemotiveerd aan welke uitgangspunten hier worden geschonden.

1.4 Sepp en Elin zijn in een gerechtelijke procedure verwikkeld, omdat Sepp bij de verkoop van een pand aan Elin niet gemeld zou hebben dat er daklekkage was. Elin stelt dat er sprake is van een verborgen gebrek en vordert ontbinding van de koopovereenkomst. In haar uitspraak oordeelt de rechter dat de koopovereenkomst vernietigd moet worden, omdat er sprake is van bedrog (een wilsgebrek: art. 3:44 BW).
Welk uitgangspunt is hier in het geding en waarom?

1.5 Martijn is een procedure gestart tegen zijn ex-vrouw Rosa. In de procedure verzoekt Martijn om een omgangsregeling met zijn kinderen. In de echtscheidingsprocedure heeft de rechter Martijn de omgang met zijn kinderen ontzegd vanwege het feit dat hij zich in het verleden schuldig heeft gemaakt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag richting zijn kinderen. Bij de zitting willen Martijns vrienden hem ondersteunen, maar hun wordt de toegang tot de zittingszaal ontzegd. Vervolgens begint de rechter de zitting met de woorden: 'Zo meneer, u bent van mening dat u uw pedofiele gedrag inmiddels onder controle heeft?' Martijn is woedend over de gang van zaken.

- **a** Is het openbaarheidsbeginsel geschonden nu Martijns vrienden de toegang tot de zittingszaal is geweigerd?
- **b** Hoe kan Martijn (proberen te) voorkomen dat de rechter de zaak verder behandelt?

1.6 Volleybalvereniging Smash start een procedure waarin zij Zalencentrum De Kurk bv dagvaardt. De Kurk heeft altijd een vergaderruimte ter beschikking gesteld aan Smash, maar laat Smash niet meer toe tot de ruimte vanwege een vechtpartij tussen een oud-bestuurslid van Smash en een van de gasten op een bruiloft die in De Kurk werd gevierd. Smash eist dat De Kurk haar wekelijks in de gelegenheid stelt de vergaderruimte te gebruiken.

- **a** Bij welk soort gerechtelijke instantie moet Smash de procedure aanhangig maken?
- **b** Kan deze procedure worden aangemerkt als een collectiviteitsactie? Zo ja: op grond waarvan? Zo nee: waarom niet?

1.7 Geef van de volgende handelingen aan door wie deze wordt verricht.

- **a** Het schrijven van een dagvaarding.
- **b** Het betekenen van dagvaarding.
- **c** Het schrijven van een conceptuitspraak.
- **d** Het 'doen' van een uitspraak.
- **e** Het maken van een proces-verbaal ter zitting.
- **f** Het ten uitvoer leggen van een rechterlijke uitspraak.

1.8 Geef van de volgende stellingen aan of deze juist of onjuist zijn en leg uit waarom.

a Het gerechtshof beoordeelt de feiten opnieuw.

b Bij de Hoge Raad wordt de zaak altijd door de meervoudige kamer behandeld.

c Een rechtbank heeft verschillende zittingsplaatsen.